

Kalendarz z lasu

rok szkolny 2017/2018

Kalendarz z lasu

rok szkolny 2017/2018

			
Jesień / Autumn	Zima / Winter	Wiosna / Spring	Lato / Summer

Wydano na zlecenie
Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych
Warszawa 2017

© Centrum Informacyjne Lasów Państwowych
ul. Grójecka 127
02-124 Warszawa
tel. 22 185 53 53
e-mail: cilp@cilp.lasy.gov.pl
www.lasy.gov.pl

Autorzy tekstów:
Witold Ciechanowicz,
Julia Godorowska,
Tomasz Maćkowiak,
Ilona Mrowińska,
Wiktor Naturski,
Aleksandra Piasecka,
Anna Pikus

Koncepcja serii
Anna Pikus

Koordinacja merytoryczna
Wiktor Naturski

Redakcja
Magdalena Krzyżosiak
Katarzyna Bielawska

Recenzja
dr Anna Kalinowska
Uniwersyteckie Centrum Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym i Zrównoważonym Rozwojem (UW)

Zdjęcia
Shutterstock, Janusz Błaszczuk, Jerzy Drabarczyk, Paweł Fabijański, Dorota Ławreszuk, Paweł Grądzki,
Marek Matecki, Wojciech Mędrzak, Katarzyna Męcina, Paweł Mrowiński, Tomasz Szczanski

ISSN 2083-6406

Projekt graficzny
Fabryka Wyobraźni

Druk i oprawa
ORWLP w Bedoniu
Wydrukowano na papierze z certyfikatem FSC.

Rok szkolny 2017/2018

Szanowny Znalazco,
ten kalendarz jest dla mnie bardzo ważny.
Bardzo proszę, skontaktuj się ze mną.

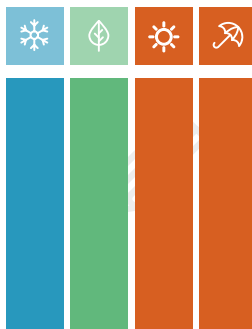
Własność:

IMIĘ I NAZWISKO

KLASA / SZKOŁA

KONTAKT

Od redakcji

Drodzy Czytelnicy!

Tematyka tegorocznego kalendarza może być dla Was, niemalym zaskoczeniem. Znajdziecie w nim teksty dotyczące urbanizacji, głodu, świadomego kupowania czy pokoju i wojny.

Nie zabraknie też informacji na temat morskiej i lądowej fauny i flory, a także zdrowia i edukacji. To nie wszystko. Zagłębiwszy się w te rozważania, odkryjecie, że „wszystkie drogi prowadzą do lasu”. Przekonacie się, że tak naprawdę każda dziedzina naszego życia jest związana z lasem, przyrodą, ekosystemem całej Ziemi.

To, jak żyjemy w Polsce, wpływa na ludność w Ameryce Południowej. To, jak żyją Hindusi, ma znaczenie dla naszego życia w Europie. Zjawisko to nazywa się efektem motyla – najmniejsze działanie w jednym miejscu naszego globu może wywołać lawinę konsekwencji w innym.

Dlatego w codziennym życiu warto pamiętać, by nasze postawy oraz wybory polityczne, konsumenckie i kulturowe były odpowiedzialne i nierozzerwalnie związane ze zrównoważonym rozwojem. Nie zapominajcie też, że globalne problemy wynikające z nadmiernego wykorzystywania zasobów przyrodniczych mają szansę na rozwiązanie tylko wówczas, gdy ludzie będą ze sobą współpracować.

Spis treści

Jesień / Autumn

ZACZĘŁO SIĘ OD LASÓW
Dlaczego znikają wilgotne lasy równikowe?
A gdyby tak zmienić nawyki?
Zrównoważona gospodarka leśna
Tylko wspólne działania
Wyzwania dla świata

AGENDA 2030 – CO CHCEMY OSIĄGNAĆ?
Problem milionów ludzi
Warunek rozwoju cywilizacji?
Czy syty zrozumie głodnego?
Naturalny skarbiec
Zrównoważony jak... krzesło?

DO PRACY I NA WAKACJE
Bądź zdrow!
Aktywni w lesie
Czy wiesz, co jesz?
Dom z klimatem

2017

Zima / Winter

BĄDŹ EKO NA CO DZIEŃ
Wykształcenie dla każdego
Bez względu na płeć
Żywa choinka? Oczywiście!
Party time!

MOC LASU
Bezcenna woda
Wielka mała retencja
„Zielona” energia
Niezależny dom
Lasy zamiast kopalni?

NAŚLADUJĄC NATURĘ
Nie dla „nieczystych” metod
Na usługach przyrody
Bez prądu, wody, gazu, Internetu...
Autem, rowerem czy pieszo?

2017

Wiosna / Spring

SUROWIEC PRAWIE IDEALNY
Cel: równe szanse
Las jest naszym życiem...
Nowoczesne znaczy zrównoważone
Homo urbanus

WINNY HAMBURGER?
Nie marnuj!
Wyteż wzrok!
Kupuj świadomie
Tylko słoik śmieci rocznie!
Drugie życie drewna

DREWNO – WSZYSCY Z NIEGO KORZYSTAMY
Leśne apokalipsy
W obronie klimatu
Huragany, tajfuny i powodzie
Bez drewna ani rusz

2018

Lato/ Summer

TYLKO W EUROPIE PRZYBYWA
Ważna woda
Łądowe, czyli leśne?
Stop wylesianiu!
Na ratunek kurakowi!

3-4-5-6... R
Pokój to nie tylko brak wojny
Ziemia, „która żywi i chowa”
Zmniejszyć nierówności
Zrób to sam
Czas na biwak

„DREWNIANE” CERTYFIKATY
W ślad za środowiskiem
Modny ecodesign
Cudze chwalcie...
Bądź kreatywny!

2018

Rok szkolny 2017/2018

Kalendarium

WRZESIEŃ / SEPTEMBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
				01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

PAŹDZIERNIK / OCTOBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
						01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

LISTOPAD / NOVEMBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
		01	02	03	04	05
06	07	08	09	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

GRUDZIEŃ / DECEMBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
				01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

STYCZEŃ / JANUARY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
01	02	03	04	05	06	07
08	09	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

LUTY / FEBRUARY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
				01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28			

MARZEC / MARCH

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
				01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

KWIECIEŃ / APRIL

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
						01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

MAJ / MAY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
		01	02	03	04	05
06	07	08	09	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

CZERWIEC / JUNE

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
				01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

LIPIEC / JULY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
						01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

SIERPIEŃ / AUGUST

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
		01	02	03	04	05
06	07	08	09	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Ferie zimowe / przerwy świąteczne

15-28 stycznia 2018 r. - woj. dolnośląskie, mazowieckie, opolskie, zachodniopomorskie

22 stycznia - 4 lutego 2018 r. - woj. podlaskie, warmińsko-mazurskie

29 stycznia - 11 lutego 2018 r. - woj. lubelskie, łódzkie, podkarpackie, pomorskie, śląskie

12-25 lutego 2018 r. - woj. kujawsko-pomorskie, lubuskie, małopolskie, świętokrzyskie, wielkopolskie

29 marca - 3 kwietnia 2018 r. - wiosenna przerwa świąteczna

22 czerwca 2018 r. - koniec roku szkolnego

Zaczęło się od lasów

Idea zrównoważonego rozwoju pojawiła się w początkach XVIII wieku. Hans Carl von Carlowitz, wysokiej rangi niemiecki urzędnik, dostrzegł wówczas kryzys związany z wyczerpywaniem się zasobów leśnych.

Tekst: Julia Godorowska

Ówczesna Saksonia (historyczne państwo w dzisiejszych Niemczech) borykała się z brakiem drewna niezbędnego w hutnictwie do wytapiania metali. Pod topór szły miejscowe lasy, co szybko spowodowało wylesienie tamtejszych terenów. W związku z tym zaczęto sprowadzać surowiec z innych regionów Niemiec, gdzie z czasem pojawił się ten sam problem.

Carlowitz dostrzegł potrzebę odpowiedzialnego gospodarowania zasobami leśnymi i opisał normy związane z trwałością pozyskiwania drewna. To one stały się podwaliną zrównoważonego leśnictwa, które zakłada wycinanie tylko tylu drzew, ile może później w danym miejscu urosnąć. Dzięki temu las stale się odnawia. Model ten jest stosowany do dziś. Dzięki staraniom organizacji międzynarodowych wykorzystuje się go także w innych dziedzinach gospodarki.

Idea zrównoważonego rozwoju formowała się przez wieki.

Człowiek jest zależny od środowiska naturalnego i terenów leśnych, stąd też w wielu momentach historii, niezależnie od siebie, na różnych kontynentach rozwijała się myśl o zrównoważonym korzystaniu z zasobów natury. Doświadczenia międzynarodowe ostatnich 30 lat pokazują, jak duże ma ona znaczenie w obliczu wyzwań współczesnego świata w kontekście zarządzania zasobami naturalnymi, ludzkimi i gospodarczymi.

Sumak kawsay, czyli „dobre życie”, to idea wyznawana przez różne grupy etniczne rdzennych mieszkańców Ameryki Południowej. Zakłada życie w harmonii z innymi ludźmi przy zachowaniu równowagi w relacjach z naturą. W 2008 roku władze Ekwadoru wprowadziły tę koncepcję jako pożądaną do konstytucji państwa.

POLSKI

ANGIELSKI

● idea	idea ●
● zrównoważony rozwój	sustainable development ●
● kryzys	crisis ●
● zasoby	resources ●
● leśny	forest ●
● państwo	country ●
● drewno	wood ●
● teren	territory ●
● region	region ●
● drzewo	tree ●

Dlaczego znikają wilgotne lasy równikowe?

Deforestacja, czyli proces wylesiania planety, to jeden z największych problemów naszych czasów. Dotyczy przede wszystkim wilgotnych lasów równikowych. Do ich niszczenia można się przyczynić, mieszkając nawet daleko od nich. Dzieje się tak, gdy korzystamy z produktów, których bazą jest olej palmowy – składnik batoników, chipsów, mrożonych pizz, zup instant i gotowych dań oraz kosmetyków.

Jako konsumenci mamy wpływ na los lasów równikowych. Czytajmy więc etykiety i wybierajmy produkty niezawierające oleju palmowego!

CIEKAWOSTKA

Plantacje palmy olejowej charakteryzują się najniższymi kosztami założenia oraz około czterokrotnie wyższą wydajnością produkcji (przeciętnie 4,2 tony/ha/rok) niż uprawy innych roślin oleistych. Szacuje się, że wraz ze wzrostem populacji ludzi na Ziemi powierzchnia plantacji również będzie rosła.

Olej palmowy pochodzi z olejowca gwinejskiego (*Elaeis guineensis*), który cechuje się najwyższą produktywnością wśród roślin oleistych. Jego największymi wytwórcami są Indonezja i Malezja, które na światowe rynki dostarczają 90% oleju palmowego. Plantacje olejowca napędzają deforestację, ponieważ pod jego uprawę wycina się lasy pierwotne. Do wylesień przyczynia się także masowa produkcja wołowiny. Powiększanie pastwisk i zakładanie plantacji soi na paszę dla krów powoduje niszczenie puszczy amazońskiej.

CIEKAWOSTKA

Leśnicy w Polsce prowadzą zrównoważoną gospodarkę leśną. Dzięki temu lasów w Polsce przybywa.

Lesistość kraju wzrosła z 21% w 1945 roku do 29,2% obecnie.

28 **Poniedziałek**
Monday*Patrycji,
Wyszomira*29 **Wtorek**
Tuesday*Jana, Beaty*30 **Środa**
Wednesday*Szczęsnego,
Róży*31 **Czwartek**
Thursday*Ramony,
Izabeli*01 **Piątek**
Friday*Bronisławy,
Idziego*02 **Sobota**
Saturday*Stefana,
Juliana*03 **Niedziela**
Sunday*Izabeli,
Szymona*

WRZESIEŃ / SEPTEMBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
28	29	30	31	01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	01

POLSKI

● zniknąć	to disappear	●
● deforestacja	deforestation	●
● planeta	planet	●
● przyczynić się	to cause	●
● niszczenie	destruction	●
● korzystać	to use	●
● olej palmowy	palm oil	●
● składnik	ingredient	●
● plantacja	plantation	●
● producent	producer	●

ANGIELSKI

A gdyby tak zmienić nawyki?

Przez ostatnie dziesięć lat z powierzchni Ziemi zniknęło 129 mln ha lasów, czyli tyle, ile wynoszą trzy obszary Polski (FAO, 2015 r). Według FAO, międzynarodowej organizacji badającej m.in. przyczyny wylesiania, tempo tego zjawiska w ciągu ostatnich 10 lat zmniejszyło się o połowę. To pozytywny kierunek zmian, dlatego należy dołożyć wszelkich starań, aby go wzmocnić. Za wylesianie odpowiedzialny jest przede wszystkim człowiek. Działania takie jak: przemysłowy wyręb drzew, wielkoprzemysłowa hodowla zwierząt czy niekontrolowana budowa dróg i szlaków komunikacyjnych przyczyniają się do zmniejszania powierzchni lasów. Możemy podjąć lokalne działania, które przełożą się na globalną ochronę lasów. W jaki sposób, będąc odpowiedzialnym obywatelem świata, możesz chronić lasy na Ziemi?

Więcej informacji na temat działań dotyczących ochrony lasów oraz świadomego konsumowania znajdziesz na stronie www.ekonsument.pl.

CIEKAWOSTKA

Wyobraź sobie, że patrzysz na boisko do piłki nożnej z lotu ptaka. Następnie pomyśl o 10 takich boiskach jedno obok drugiego, potem o 50, 100 i więcej. Prawda, że trudne? A tymczasem każdego dnia na świecie wycinane jest aż 20 000 ha lasów, czyli równowartość 1140 boisk!

Zaznacz dowolnym symbolem, co już robisz, a do czego jesteś gotowy się zobowiązać:

- Postanawiam jeść mniej mięsa albo decyduję się na dietę wegetariańską, ponieważ produkcja mięsa wiąże się z wylesianiem – kosztem cennego lasu zwiększa się powierzchnię pastwisk.
- Kupując wyroby z drewna, np. meble do pokoju, wybieram te produkty, które są oznaczone symbolem certyfikatu FSC lub PEFC.
- Wybieram artykuły spożywcze (ciastka, herbatniki, czekolady) i kosmetyki (szampon do włosów), które w swoim składzie nie zawierają oleju palmowego (ang. palm oil).
- Mam wiedzę o stanie lasów na świecie oraz o tym, co można zrobić, aby je chronić i ją rozpowszechniam. Zachęcam do zmiany nawyków konsumpcyjnych.

04 Poniedziałek
Monday
*Liliany,
Rozalii, Róży*

05 Wtorek
Tuesday
*Doroty,
Wawrzyńca*

06 Środa
Wednesday
*Beaty,
Eugeniusza*

07 Czwartek
Thursday
*Melchiora,
Reginy*

08 Piątek
Friday
*Marii,
Nestora,
Radosława*

09 Sobota
Saturday
*Sergiusza,
Piotra,
Mikołaja*

10 Niedziela
Sunday
*Łukasza,
Aldony*

WRZESIEŃ / SEPTEMBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
28	29	30	31	01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	01

POLSKI

ANGIELSKI

- zmienić ..... **to change** ●
- nawyk ..... **habit** ●
- Ziemia ..... **the Earth** ●
- obszar ..... **area** ●
- międzynarodowy ..... **international** ●
- organizacja ..... **organisation** ●
- przyczyna ..... **cause** ●
- zjawisko ..... **incident** ●
- kierunek ..... **direction** ●
- człowiek ..... **human** ●

Zrównoważona gospodarka leśna

Co oznacza termin zrównoważona gospodarka? Odpowiedź jest dość prosta, choć to, co się pod nią kryje, niełatwo zastosować w praktyce. Zrównoważona gospodarka ma bilansować potrzeby przyrody, ludzi i ekonomii. Najważniejszy warunek stawiany lasom dotyczy spełniania przez nie wielu funkcji, w tym: ekologicznych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, z myślą o obecnych i przyszłych pokoleniach. Ale to nie wszystko. Zrównoważona gospodarka leśna powinna zapewniać użytkowanie lasów – w tym pozyskiwanie drewna w taki sposób, aby nie umniejszać ich zasobów przy jednoczesnym zachowaniu różnorodności biologicznej.

W miejsca ściętych drzew sadi się nowe.

CIEKAWOSTKA

W Polsce lasów wciąż przybywa. Najbardziej zalesionym województwem jest lubuskie – ponad 49% lesistości.

Dowiedz się więcej: www.lasy.gov.pl

Dzięki zrównoważonej gospodarce leśnej drewna w Polsce nie zabraknie.

Leśnicy odnawiają las lub zalesiają nowe tereny. Dzięki takim działaniom możliwe jest zachowanie trwałości lasu, a nawet zwiększanie jego powierzchni.

Lasy Państwowe gospodarują zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Zapewnia to ustawa o lasach, a potwierdza certyfikacja lasów. Certyfikaty przyznają niezależne organizacje po sprawdzeniu zgodności prowadzonych działań z kryteriami zrównoważonego rozwoju. Większość jednostek Lasów Państwowych uzyskała certyfikaty dobrej gospodarki leśnej i to z dwóch niezależnych źródeł – FSC (Forest Stewardship Council) i PEFC (Programme for Endorsement of Forest Certification).

11 **Poniedziałek**
Monday*Jacka,
Dagny,
Piotra*12 **Wtorek**
Tuesday*Marii,
Cypriana*13 **Środa**
Wednesday*Eugenii,
Filipa*14 **Czwartek**
Thursday*Bernarda,
Cypriana*15 **Piątek**
Friday*Albina,
Nikodema*16 **Sobota**
Saturday*Edyty,
Kornela*17 **Niedziela**
Sunday*Franciszka,
Anastazji*

WRZESIEŃ / SEPTEMBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
28	29	30	31	01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	01

POLSKI

● odpowiedź	answer ●
● potrzeby	needs ●
● przyroda	nature ●
● warunek	condition ●
● funkcja	function ●
● pokolenie	generation ●
● pozyskiwanie	logging ●
● różnorodność biologiczna	biodiversity ●
● działanie	activity ●
● trwałość	persistence ●

ANGIELSKI

Tylko wspólne działania

Na przestrzeni lat idea zrównoważonego rozwoju ewoluowała. Zmieniał się też sposób jej realizowania w poszczególnych krajach.

1987 rok – Raport ONZ „Nasza Wspólna Przyszłość”

W dokumencie tym po raz pierwszy pojawiła się definicja zrównoważonego rozwoju, która brzmiała następująco: „...jest to rozwój, który zapewnia zaspokojenie potrzeb obecnych pokoleń, nie umniejszając przy tym szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie.”

1992 rok – Szczyt Ziemi w Rio de Janeiro

Celem Szczytu było zwrócenie uwagi międzynarodowej na to, że rozwój gospodarczy powoduje nieodwracalną degradację środowiska. Zauważono, że jeśli nie zostaną podjęte wspólne działania, ludzkość doprowadzi do całkowitego zniszczenia naszej planety. Uchwalono tzw. Agendę 21, czyli globalny program działania przedstawiający sposób opracowywania i wprowadzania programów zrównoważonego rozwoju w życie na poziomie lokalnym.

2000 rok – Deklaracja Milenijna ONZ

Jeden z najważniejszych dokumentów ONZ będących wyznacznikiem tego, co powinny robić państwa, aby świat w XXI wieku stał się lepszy. Deklaracja zawiera 8 Milenijnych Celów Rozwoju. Jeden z nich mówi o zapewnieniu stanu równowagi ekologicznej, m.in. poprzez walkę z wylesianiem.

2002 rok – Światowy Szczyt ONZ w Johannesburgu

W odpowiedzi na globalne zmiany, jakie zaszły w ciągu dziesięciolecia, zaproponowano działania mające na celu poprawę warunków życia i ochronę zasobów naturalnych. Wyznaczono kluczowe obszary, w których działania państw muszą być szczególnie skuteczne (m.in. ochrona różnorodności biologicznej).

2015 rok – Szczyt ONZ w Nowym Jorku

Przyjęto Agendę na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030. Wyznaczono 17 celów zrównoważonego rozwoju i 169 szczegółowych zadań dotyczących m.in. eliminacji ubóstwa, walki z nierównościami i przeciwdziałaniu zmianie klimatu. Agenda została uzgodniona przez wszystkie 193 państwa członkowskie ONZ i ma być realizowana przez następne 15 lat.

18 **Poniedziałek**
Monday*Ireny, Irmę,
Józefa***Międzynarodowy Dzień
Dzikiej Fauny, Flory
i Naturalnych Siedlisk**19 **Wtorek**
Tuesday*Januarego,
Konstancji*20 **Środa**
Wednesday*Eustachego,
Filipa*21 **Czwartek**
Thursday*Mateusza,
Hipolita*22 **Piątek**
Friday*Maurycego,
Tomasza***Waga**
23.09-22.1023 **Sobota**
Saturday*Bogusława,
Tekli*24 **Niedziela**
Sunday*Gerarda,
Teodora*

WRZESIEŃ / SEPTEMBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
28	29	30	31	01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	01

POLSKI

ANGIELSKI

zasada	.....	principle
dokument	.....	document
definicja	.....	definition
Szczyt Ziemi	.....	Earth Summit
cel	.....	aim
uwaga	.....	attention
rozwój gospodarczy	.....	economic development
nieodwracalny	.....	irreversible
degradacja	.....	degradation
środowisko	.....	environment

Wyzwania dla świata

Podczas Szczytu ONZ w Nowym Jorku w 2015 r. określono wyzwania dla świata i przyjęto Agendę na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030. Jest to zbiór globalnych celów, przed którymi stoi ludzkość. Praca nad ich realizacją angażuje wszystkie państwa, parlamenty, rządy lokalne, społeczności miast i obszarów wiejskich, a ich osiągnięcie ma oznaczać „dobre życie” dla każdego z nas.

Globalne cele zrównoważonego rozwoju odnoszą się zarówno do potrzeb ludzi, jak i do ochrony środowiska. Wyzwania te i szczegółowe zadania, które się z nimi wiążą, wynikają z definicji zrównoważonego rozwoju, zgodnie z którą „potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie”.

Oto kilka postulatów odnoszących się do gospodarowania zasobami naturalnymi:

- powstrzymać utratę różnorodności biologicznej, chroniąc zagrożone gatunki i zapobiegając ich wyginięciu;
- zahamować proces wylesiania i odtworzyć zniszczone lasy;
- zmniejszyć o połowę ilość marnowanego jedzenia;
- zwiększyć ochronę obszarów i wybrzeży morskich;
- odtwarzać zdegradowane obszary, w tym tereny dotknięte pustynnieniem, suszami i powodziami;
- wspierać zrównoważoną turystykę;
- przeciwdziałać kłusownictwu i handlowi chronionymi gatunkami;
- podjąć działania zapobiegające nabywaniu i sprzedaży nielegalnych produktów dzikiej przyrody.

Do osiągnięcia sukcesu w skali globalnej niezbędna jest partnerska współpraca między rządami, sektorem prywatnym i społeczeństwem obywatelskim.

W promocję działań związanych z realizacją Celów Zrównoważonego Rozwoju zaangażowała się Emma Watson, odtwórczyni roli Hermiony w filmie o Harrym Potterze.

Aktorka, jako Ambasadorka Dobrej Woli ONZ, zachęca młodych ludzi do wykorzystania swojej kreatywności przy realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

Zobacz animację „The World’s Largest Lesson” (Największa Światowa Lekcja) worldslargestlesson.globalgoals.org i zacznij działać z Hermioną!

25

Poniedziałek
Monday*Aurelii,
Władysława*

26

Wtorek
Tuesday*Justyny,
Cypriana*

27

Środa
Wednesday*Damiana,
Kosmy*

28

Czwartek
Thursday*Marka,
Wacława*

29

Piątek
Friday*Michała,
Michaliny,
Gabriela*

Dzień Chłopaka

30

Sobota
Saturday*Zofii, Wery,
Hieronima*

Europejski Dzień Ptaków

01

Niedziela
Sunday*Danuty,
Remigiusza*

WRZESIEŃ / SEPTEMBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
28	29	30	31	01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	01

POLSKI

• wyzwanie	challenge
• świat	the World
• ludzkość	mankind
• praca	work
• parlament	parliament
• rząd	government
• społeczność	community
• miasto	city
• utrata	loss
• chronić	to protect

ANGIELSKI

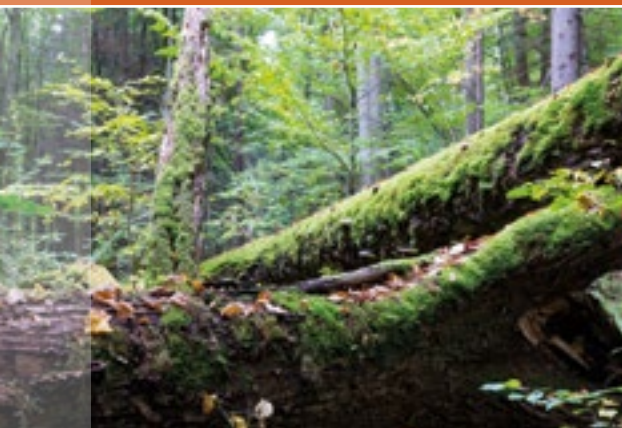

Agenda 2030 – co chcemy osiągnąć?

Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 została jednogłośnie przyjęta przez 193 państwa członkowskie ONZ podczas szczytu w Nowym Jorku odbywającego się w dniach 25–27 września 2015 r.

Tekst: Wiktor Naturski

Dokument określa
17 celów i 169 zadań,
które mają w ciągu najbliższych
15 lat doprowadzić
do wyeliminowania ubóstwa
oraz sprawić, aby świat w przyszłości
był bardziej zrównoważony.

CIEKAWOSTKA

Jeśli chcesz zapoznać się z głównymi założeniami zrównoważonego rozwoju, zajrzyj do przewodnika przygotowanego specjalnie przez ONZ

**pt. „Ratowanie świata
– przewodnik dla leniwych”.**

Zobacz jak łatwo w codziennym życiu zastosować przynajmniej kilka zasad.

POLSKI	ANGIELSKI
cel	goal
zadanie	task
doprowadzić do	to lead to
wyeliminować	to eliminate
ubóstwo	poverty
zrównoważony	sustainable
poprzedni	previous
zawierać	to include
ekspert	expert
społeczeństwo	society

Dla porównania, poprzednia agenda zawierała 8 milenijnych celów i 21 zadań. Różnica jednak jest taka, że poprzedni dokument był tworzony przez grono ekspertów za zamkniętymi drzwiami. Natomiast 17 nowych celów to wynik procesu negocyjacyjnego państw oraz udziału w nim społeczeństwa obywatelskiego. Wcześniej główny nacisk kładziono na aspekt społeczny, podczas gdy obecnie uwzględnia się także zagadnienia

dotyczące wzrostu gospodarki, ochrony środowiska (m.in. cel 15, który obejmuje wytyczne dotyczące lasów), a także społeczeństwa. Do lasów można zresztą odnieść każdy z 17 celów.

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

<p>1 KONIEC ZUBÓSTWEM</p>	<p>2 ZERO GŁODU</p>	<p>3 DOBRE ZDROWIE I JAKOŚĆ ŻYCIA</p>	<p>4 DOBRA JAKOŚĆ EDUKACJI</p>	<p>5 RÓWNOŚĆ PŁCI</p>
<p>6 CZYSTA WODA I WARUNKI SANITARNE</p>	<p>7 CZYSTA I DOSTĘPNA ENERGIA</p>	<p>8 WZROST GOSPODARZY I GODNA PRACA</p>	<p>9 INNOWACYJNOŚĆ, PRZEMYSŁ, INFRASTRUKTURA</p>	<p>10 MNIJEJ NIERÓWNOŚCI</p>
<p>11 ZRÓWNOWAŻONE MIASTA I SPOŁECZNOŚCI</p>	<p>12 ODPOWIEDZIALNA KONSUMPCJA I PRODUKCJA</p>	<p>13 DZIAŁANIA W DZIEDZINIE KLIMATU</p>	<p>14 ŻYCIE POD WODĄ</p>	<p>15 ŻYCIE NA LĄDZIE</p>
<p>16 POKÓJ, SPRAWIEDLIWOŚĆ I SILNE INSTYTUCJE</p>	<p>17 PARTNERSTWA NA RZECZ CEŁW</p>			

Problem milionów ludzi

Eliminacja ubóstwa jest największym wyzwaniem stojącym przed współczesnym światem. Problem ten dotyka 836 milionów ludzi (12% światowej populacji). Choć od 1990 r. liczba osób żyjących w skrajnym ubóstwie zmalała o połowę, to nadal w regionach rozwijających się jedna na pięć osób żyje za mniej niż 1,25 USD dziennie.

Ubóstwo to nie tylko brak dostępu do środków finansowych. To także sytuacja, w której nie można zaspokoić swoich podstawowych potrzeb, takich jak: kupno żywności, posiadanie dachu nad głową czy zachowanie higieny. Przejawami ubóstwa są także: brak dostępu do edukacji, pracy i opieki zdrowotnej. Stan taki powoduje, że ludzie żyją w poczuciu odrzucenia i niemożności zmiany swojej sytuacji.

1 KONIEC Z UBÓSTWEM

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

CIEKAWOSTKA

Dlaczego kraje znajdujące się na liście najbiedniejszych na świecie jednocześnie eksportują najwięcej drewna?

Ponieważ wylesianie łączy się z napływem inwestycji zagranicznych, które mogą zarazem powodować pogłębianie ubóstwa miejscowych społeczności. Las, który pada łupem zagranicznych przedsiębiorstw, przestaje być dla rdzennej ludności źródłem utrzymania (z lasu ludzie pozyskują żywność i rośliny lecznicze, wykorzystują drewno jako paliwo i budulec itd.).

Ubóstwo występuje zarówno w państwach rozwijających się (z powodu wojen, korupcji, czy braku sprawnie funkcjonującego wymiaru sprawiedliwości), jak i w państwach rozwiniętych. Sprzyjają mu także niekorzystne warunki klimatyczne oraz klęski żywiołowe. Wyeliminowanie ubóstwa stanowi zatem wyzwanie globalne.

Kraje świata możemy podzielić na „globalną Północ” i „globalne Południe”.

Północ to państwa Unii Europejskiej, USA, Australia, Japonia i kilka innych krajów azjatyckich, w których poziom życia jest podobny do naszego. Kraje Południa – głównie Afryki, Ameryki Południowej i Azji – to państwa ubogie, w których ludzie żyją krócej, mają ograniczony dostęp do edukacji, a dochód krajowy na mieszkańca jest niski.

02 **Poniedziałek**
Monday*Teofila,
Dionizego*03 **Wtorek**
Tuesday*Teresy,
Gerarda*

Światowy Dzień Zwierząt

04 **Środa**
Wednesday*Rozalii,
Franciszka,
Edwina*05 **Czwartek**
Thursday*Igora,
Apolinarego*06 **Piątek**
Friday*Artura,
Brunona*07 **Sobota**
Saturday*Marii,
Marka*08 **Niedziela**
Sunday*Pelagii,
Brygidy*

PAŹDZIERNIK / OCTOBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
25	26	27	28	29	30	01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	01	02	03	04	05

POLSKI

ANGIELSKI

- współczesny ..... **contemporary** ●
- liczba osób ..... **number of people** ●
- dostęp ..... **access** ●
- środki finansowe ..... **financial means** ●
- sytuacja ..... **situation** ●
- żywność ..... **food** ●
- przejaw ..... **manifestation** ●
- odrzucenie ..... **rejection** ●
- odpowiedzialny ..... **responsible** ●
- klęska żywiołowa ..... **natural disaster** ●

Warunek rozwoju cywilizacji?

Historia cywilizacji człowieka jest także historią wylesiania. Już od okresu neolitu lasy przekształcano w pola uprawne. Powstawały na miejscu pięknych drzewostanów rosnących na najżyźniejszych glebach, z kolei w miejscach wilgotnych zakładano stawy, w których hodowano ryby. Las był także źródłem narzędzi, pożywienia oraz surowca do budowy schronienia. Jednocześnie obawiano się lasów jako miejsc zamieszkiwanych przez duchy bądź rozbójników.

Wraz z rozwojem cywilizacji lasów ubywało. Na ziemiach polskich do największych wylesień doszło w XVII i XVIII wieku. Podobnie zresztą działo się w całej Europie. Najpierw, w epoce wielkich żaglowców, olbrzymie ilości drewna pochłaniał przemysł szklarski.

Wielkie żaglowce, które decydowały o rozkładzie sił w polityce światowej, były zbudowane z drewna.

A to wykorzystywane na maszty musi być najlepszej jakości i spełniać wysokie wymagania techniczne. W polskich lasach rosną drzewa, które otrzymały miano sosen masztowych. Możemy je spotkać m.in. w Nadleśnictwie Supraśl czy w nadleśnictwach Miłomłyn i Łława.

W 1838 r. car Mikołaj I kazał ściąć w Puszczy Białowieskiej 2135 dębów, 215 sosen masztowych i 700 sosen na poszycie, czyli ponad 3000 drzew. Surowca wystarczyło na zaledwie dwa statki liniowe, których żywotność nie przekraczała 20 lat.

Później drewno z lasów, wykorzystywane na stemple górnicze i podkłady kolejowe, warunkowało rozwój kopalń i kolei. To dzięki surowcom pozyskanym z lasów niektóre państwa europejskie stały się potęgami ekonomicznymi, politycznymi i militarnymi. Kolejnym krokiem w rozwoju cywilizacji w tej części świata było sięgnięcie po zasoby leśne zlokalizowane na innych kontynentach. Proces ten trwa zresztą do dzisiaj.

09 **Poniedziałek**
Monday*Ludwika,
Dionizego***Dzień Drzewa**10 **Wtorek**
Tuesday*Franciszka,
Pauliny*11 **Środa**
Wednesday*Aldony,
Emila*12 **Czwartek**
Thursday*Eustachego,
Maksymiliana*13 **Piątek**
Friday*Edwarda,
Teofila***Dzień Edukacji Narodowej**
(Dzień Nauczyciela)14 **Sobota**
Saturday*Bernarda,
Dominika*15 **Niedziela**
Sunday*Jadwigi,
Teresy*

PAŹDZIERNIK / OCTOBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
25	26	27	28	29	30	01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	01	02	03	04	05

POLSKI

ANGIELSKI

● warunek	condition ●
● cywilizacja	civilization ●
● przekształcać	to transform ●
● pole uprawne	cultivated fields ●
● okres	period ●
● drzewostan	tree stand ●
● gleba	soil ●
● miejsce	place ●
● wilgotny	moist ●
● staw	pond ●

Czy syty rozumie głodnego?

Rano wahasz się, co wybrać na śniadanie, paszтет czy może żółty ser? Bułki czy raczej ciemny chleb? Rezygnujesz z ciasta, wybierasz pomarańczę... W tym samym czasie niemal miliard ludzi, otepiałych długotrwałym głodem, zastanawia się, skąd wziąć cokolwiek do jedzenia, by przetrwać kolejny dzień.

CELE **ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU**

Jest wiele krajów, w których niedobór żywności jest jednym z najważniejszych problemów. W Syrii trwa wojna, a pozbawianie ludzi jedzenia jest częścią wojennej strategii. Dramat przeżywa też ludność Haiti. To dawna francuska kolonia, która by uzyskać niepodległość, musiała wypłacić ogromne odszkodowania potomkom właścicieli niewolniczych plantacji, które były w tym kraju podstawą gospodarki. Później nastął czas krwawych dyktatur, wojen domowych i obcych interwencji. W 2010 r. kraj doszczętnie spustoszyło ogromne trzęsienie ziemi. Fakt, że obecnie około 80% mieszkańców żyje w skrajnej biedzie, jest konsekwencją burzliwej historii wyspy.

Najbardziej zagrożona głodem jest Afryka, chociaż niektóre z krajów tego kontynentu, dzięki ograniczeniu wojen i stabilnej polityce, poprawiły wyraźnie swoją sytuację. Nadal jednak problemem jest zmniejszanie powierzchni wilgotnych lasów równikowych będących schronieniem i źródłem pożywienia dla milionów ludzi. Mimo to, dzięki wysiłkom społeczności międzynarodowych, w ciągu ostatnich 25 lat odsetek głodujących spadł o około jedną czwartą. Pozwala to mieć nadzieję, że likwidacja głodu do 2030 r. nie jest zupełnie abstrakcyjną ideą.

Czy byłeś kiedyś głodny? Ale tak naprawdę. Nie dlatego, że zapomniałeś drugiego śniadania, tylko dlatego, że go nie miałeś. Podobnie jak widoków na kolejne posiłki. Jeśli nie, to prawdopodobnie nie wiesz, czym jest głód. Czy możesz podjąć jakieś działania, by przeciwdziałać głodowi? Potrzebne są tu rozwiązania systemowe. Ty jednak możesz przestać marnować żywność.

16 **Poniedziałek**
Monday*Gawła,
Florentyny,
Ambrożego*17 **Wtorek**
Tuesday*Małgorzaty,
Wiktora*18 **Środa**
Wednesday*Juliana,
Łukasza*19 **Czwartek**
Thursday*Piotra,
Ziemowita*20 **Piątek**
Friday*Ireny,
Kleopatry,
Jana*21 **Sobota**
Saturday*Urszuli,
Hilarego*22 **Niedziela**
Sunday*Filipa,
Korduli*

PAŹDZIERNIK / OCTOBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
25	26	27	28	29	30	01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	01	02	03	04	05

POLSKI

ANGIELSKI

● głodny	hungry
● rozumieć	to understand
● wahać się	to hesitate
● wybrać	to choose
● głód	starvation
● zastanawiać się	to wonder
● przetrwać	to survive
● niedobór	scarcity
● dramat	tragedy
● zagrożony	threatened

Naturalny skarbiec

Lasy świata są źródłem wielu naturalnych pożytków – leśnych darów, z których człowiek wytwarza ogromną liczbą produktów. Jeżeli tylko lasy są dobrze zarządzane i prowadzona jest w nich racjonalna gospodarka leśna, to zasoby, dzięki którym te produkty powstają, są odnawialne. Szacuje się, że 1,6 mld ludzi czerpie bezpośrednie korzyści z lasów: pożywienie oraz wszelkie materiały do wytwarzania produktów niezbędnych im w codziennym życiu. Najcenniejszym bogactwem jest drewno wielkowymiarowe. Można wykorzystać także wszystkie inne części ściętych drzew: gałęzie przerobić na płyty pilśniowe i miążgę papierową, a korę stosować w ogrodnictwie i szkółkarstwie.

Korzystając ze wspaniałych darów lasów, należy pamiętać o poszanowaniu leśnej przyrody i właściwym zachowaniu się w lesie.

CIEKAWOSTKA

W Polsce niegdyś cennym surowcem pozyskiwanym z drzew była żywica, z której wytwarzano kalafonię i terpentynę, niezbędne do produkcji np. farb, lakierów, klejów, lekarstw czy kosmetyków.

Dowiedz się więcej:
www.encyklopedialesna.pl/haslo/zywicowanie/

Wspaniałym darem lasu są poroża, które co roku zrzucają samce jeleni, saren i łosi. Można wytwarzać z nich ozdoby oraz przedmioty użytkowe, np. żyrandole.

Las to także naturalna apteka...

Ponad jedną czwartą nowoczesnych leków wytwarza się z roślin rosnących w lasach. Co ciekawe, niektóre gatunki uprawiane na plantacjach tracą substancje czynne. Zachowują swoje cenne właściwości tylko wtedy, gdy rosną w lesie, w swoim naturalnym środowisku.

...oraz źródło wielu zdrowych produktów spożywczych:

dziczyzny, przypraw, owoców, miodu i grzybów. Temu, kto choć raz jadł aromatyczne poziomki prosto z lasu, inne nie będą już smakowały! Leśne owoce, takie jak borówki, maliny i jeżyny są bogatsze w witaminy niż owoce z plantacji, dlatego też są zdrowsze.

♏ Skorpion
23.10-21.11

23 Poniedziałek
Monday

Marleny,
Seweryna,
Teodora

24 Wtorek
Tuesday

Marcina,
Rafała

25 Środa
Wednesday

Darii, Ingi,
Krystiana

26 Czwartek
Thursday

Ewarysta,
Lucjana

27 Piątek
Friday

Iwony,
Sabiny

28 Sobota
Saturday

Szymona,
Tadeusza

29 Niedziela
Sunday

Euzebii,
Wiloletty,
Narcyza

PAŹDZIERNIK / OCTOBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
25	26	27	28	29	30	01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	01	02	03	04	05

POLSKI

ANGIELSKI

● naturalny	natural ●
● skarbiec	treasury ●
● dar	gift ●
● wytwarzać	to produce ●
● ilość	amount ●
● odnawialny	renewable ●
● korzyść	benefit ●
● apteka	pharmacy ●
● roślina	plant ●
● właściwość	property ●

październik / October

2017

Jesień / Autumn

słowniczek / glossary

Zrównoważony jak... krzesło?

Do zachowania stabilności wystarczą trzy punkty podparcia. Podobnie jest w klasycznej definicji zrównoważonego rozwoju, która głosi, że zrównoważenie osiąga się przez integrację działań: gospodarczych (politycznych) i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych. Mamy więc do czynienia z trzema fundamentami: gospodarczym, społecznym i przyrodniczym, na których budowany jest rozwój i dobrobyt. Dodatkowym, czwartym filarem jest kultura, która integruje naszą historię, przekonania, wiarę oraz przyzwyczajenia i w rezultacie buduje podejście do życia i otaczającej nas przyrody. Zrównoważony rozwój można więc wyobrazić sobie jako krzesło z czterema stabilnymi nogami, z których każda jest równie ważna i potrzebna.

Pomimo dosyć powszechnej obecności w języku pojęcia „zrównoważony rozwój” niewiele osób potrafi je wyjaśnić. Nie ma też jednolitej definicji tego terminu.

Sha Zukang, Sekretarz Generalny Szczytu ONZ w 2012 r., stwierdził:

„Zrównoważony rozwój nie jest jedną z możliwości. To jedyna droga, która pozwoli całej ludzkości wieść godne życie na tej planecie, jedynej jaką mamy.”

Zasada zrównoważonego rozwoju została zapisana w art. 5 Konstytucji RP.

Idea zrównoważonego rozwoju zakłada, że osiągnięcie dobrobytu i realny rozwój mogą się odbywać tylko i wyłącznie przy jednoczesnej trosce o wszystkie trzy podstawowe aspekty rozwojowe z poszanowaniem kulturowego dziedzictwa przeszłości. Dzieje się tak dlatego, że nawet najnowocześniejszych wizji rozwoju gospodarczego nie wprowadzi się w życie, jeżeli nie będą akceptowane społecznie lub naruszą dobrostan przyrody i zubożą zasoby naturalne. Nasza cywilizacja w ostatnim, najszybszym okresie ekspansji (rewolucja przemysłowa XVIII w. i rewolucja informatyczna XX w.) rozwijała się niejako „na kredyt”, pochłaniając znaczną część nieodnawialnych zasobów naturalnych oraz doprowadzając do nieodwracalnych zmian w środowisku naturalnym.

30 **Poniedziałek**
Monday

Zenobii,
Edmunda

31 **Wtorek**
Tuesday

Augusta,
Urbana

Wszystkich Świętych

01 **Środa**
Wednesday

Seweryna,
Konrada

Dzień Zaduszny
(Zaduszki)

02 **Czwartek**
Thursday

Bohdany,
Tobiasza

03 **Piątek**
Friday

Huberta,
Sylwii

04 **Sobota**
Saturday

Karola,
Olwierda

05 **Niedziela**
Sunday

Elżbiety,
Sławomira

LISTOPAD / NOVEMBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
30	31	01	02	03	04	05
06	07	08	09	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	01	02	03

POLSKI

ANGIELSKI

- krzesło ..... **chair** ●
- stabilność ..... **stability** ●
- osiągać ..... **to achieve** ●
- równowaga ..... **balance** ●
- proces ..... **process** ●
- wizja ..... **vision** ●
- naruszać ..... **to violate** ●
- dobrostan ..... **welfare** ●
- rewolucja ..... **revolution** ●
- nieodnawialny ..... **non-renewable** ●

Do pracy i na wakacje

W krajach „bogatej Północy”, czyli także w Polsce, trochę inaczej patrzymy na lasy niż w krajach „biednego Południa”. To one kształtują i wzbogacają rozwój obszarów wiejskich, jednak nie jesteśmy od nich bezwzględnie uzależnieni tak jak ludzie, którzy mieszkają w lesie, czerpią z niego pożywienie i zaspokajają codzienne potrzeby.

Tekst: Wiktor Naturski

CIEKAWOSTKA

Lasy dają schronienie i pracę, są źródłem pokarmu, czystej wody i lekarstw.

Są miejscem, gdzie można odpocząć i podratować zdrowie. Szacuje się, że życie około 1,6 mld ludzi, w tym istnienie ponad 2 tys. kultur autochtonicznych, jest uzależnione od lasów.

W polskich Lasach Państwowych pracuje 25 tys. świetnie wyszkolonych leśników.

Firmy leśne zatrudniają 50 tys. pracowników, a w tartakach, zakładach meblowych i celulozowych znajduje zatrudnienie kolejne 300 tys. osób.

Leśnicy korzystają z map cyfrowych i numerycznych modeli terenu, analizują dane przestrzenne, na bieżąco monitorują stan zdrowotny lasów. Nad drzewami unoszą się świetnie wyposażone drony, a w nadleśnictwach serwery przetwarzają miliony informacji. W nowoczesnym leśnictwie jest także wykorzystywana wiedza specjalistów z innych branż.

Lasy to jednak nie tylko miejsce zatrudnienia, ale też wypoczynku i relaksu. Znajdziemy tu szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe i konne czy nartostrady, a także trasy biegowe o różnym stopniu trudności. Wiele badań wskazuje na to, że terapia i rehabilitacja, która odbywa się w lesie, jest bardziej skuteczna niż ta prowadzona w mieście. Las to także najlepiej urządzona pracownia naukowa, w której za pośrednictwem leśników można czerpać wiedzę podczas zajęć edukacyjnych.

 Zajęcia edukacyjne dla dzieci

POLSKI

ANGIELSKI

 uzależniony	dependent on
 kształtować	to shape
 wzbogacać	to enhance
 leśnik	forester
 zatrudniać	to employ
 pracownia	laboratory
 analizować	to analyse
 dane	data
 szlak	trail
 wpływać	to affect

 Odbiór drewna

Do pracy i na wakacje

Słowniczek / glossary

Bądź zdrow!

Podstawą zrównoważonego rozwoju jest zapewnienie zdrowia wszystkim ludziom. Instytucje oraz organizacje międzynarodowe poczyniły duże wysiłki, by zwiększyć dostęp do czystej wody i odpowiednich warunków sanitarnych, a także zmniejszyć liczbę zachorowań na malarię, gruźlicę, polio oraz zahamować rozprzestrzenianie się wirusa HIV. Mimo że odnotowano spadek liczby nowych zakażeń wirusem HIV w stosunku do lat poprzednich, to jednak AIDS ciągle jest w czołówce przyczyn zgonów na całym świecie. W Afryce choroba ta jest główną przyczyną śmierci wśród młodzieży pomiędzy 10. a 19. rokiem życia.

3 DOBRE ZDROWIE
I JAKOŚĆ ŻYCIA

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO
ROZWOJU

CIĘKAWOSTKA

Pobyt w lesie, przez to, że odpręża, relaksuje, wycisza, redukuje stres i poprawia nastrój, staje się coraz bardziej popularną metodą terapeutyczną. Ponadto drzewa wydzielają fitoncydy, które jonizują powietrze i mają działanie bakteriobójcze, przeciwgrzybiczne.

W leśnym powietrzu jest o połowę mniej bakterii niż w miejskim.

Zapraszamy na leśne ścieżki:
www.lasy.gov.pl/turystyka

Są też sukcesy w walce o dobre zdrowie i jakość życia ludzi na świecie. Należą do nich: wydłużenie średniej długości życia oraz ograniczenie najczęstszych zagrożeń dla zdrowia oraz życia matek i dzieci. Stwierdzono np. spadek liczby zgonów z powodu malarii. Tendencję tę odnotowano głównie w Afryce Subsaharyjskiej wśród dzieci poniżej piątego roku życia. Zmniejsza się też śmiertelność okołoporodowa, która od 1990 r. spadła prawie o połowę.

Jednak, by wyeliminować groźne choroby zakaźne, zapewnić dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej, a także bezpiecznych, skutecznych oraz przystępnych cenowo leków i szczepionek, konieczne są kolejne działania. Wśród wielu wyzwań dotyczących zdrowia młodzieży wyróżniają się te dotyczące zapobiegania i leczenia uzależnień od środków odurzających, w tym narkotyków, oraz wyeliminowania spożywania alkoholu. Dużym wyzwaniem są też coraz powszechniejsze choroby cywilizacyjne, np. cukrzyca.

Na stronie: www.youthindex.org można sprawdzić tzw. „globalny wskaźnik sytuacji młodzieży”, m.in. także w aspekcie zdrowia.

06 **Poniedziałek**
Monday
Feliksa,
Leonarda

07 **Wtorek**
Tuesday
Antoniego,
Florentyna

08 **Środa**
Wednesday
Seweryna,
Gotfryda

09 **Czwartek**
Thursday
Teodora,
Ursyna

10 **Piątek**
Friday
Leny, Ludomira,
Andrzeja

Święto Niepodległości

11 **Sobota**
Saturday
Bartłomieja,
Marcina

12 **Niedziela**
Sunday
Renaty,
Witolda

LISTOPAD / NOVEMBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
30	31	01	02	03	04	05
06	07	08	09	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	01	02	03

POLSKI

ANGIELSKI

- dobre zdrowie ..... **good health** ●
- wysiłek ..... **effort** ●
- czysty ..... **clean** ●
- woda ..... **water** ●
- zgon ..... **death** ●
- młodzież ..... **adolescents** ●
- walka ..... **struggle** ●
- jakość życia ..... **quality of life** ●
- choroba ..... **disease** ●
- opieka zdrowotna ..... **medical care** ●

Aktywni w lesie

Dla człowieka równowaga oznacza harmonię pomiędzy kondycją fizyczną i duchową. Można ją osiągnąć dzięki lasowi. Bo las to zdrowie. Drzewa filtrują powietrze, wychwytyują szkodliwe gazy i pyły, tłumią hałas. Las daje ochłodę w upalne dni, a drzewa w nim rosące wydzielają fitoncydy, czyli substancje bakteriobójcze.

Poza tym bieganie i spacerowanie po miękkim podłożu leśnych ścieżek jest dużo zdrowsze niż po miejskim betonie lub asfalcie. Biegając po lesie, chronisz swoje stawy i angażujesz więcej partii mięśniowych. Nie bez przyczyny najatrakcyjniejsze sanatoria oraz ośrodki wypoczynkowe i sportowe można znaleźć właśnie na terenach leśnych.

Leśnicy wraz z lokalnymi organizacjami zapraszają do udziału w licznych imprezach sportowych,

począwszy od ciechanowskiej „Leśnej Zadyszki”, przez „Leśną Piątkę” w Nadleśnictwie Karnieszewice, ogólnopolską akcję „Biegam, bo lubię lasy”, po „Bieg Rzeźnika” w nadleśnictwach bieszczadzkich i „Bieg Katorżnika” w Nadleśnictwie Lubliniec.

W lesie czekają na sportowców setki kilometrów tras i ścieżek:

- ponad 4 tys. km szlaków rowerowych,
- 20 tys. km szlaków pieszych i biegowych,
- blisko 7 tys. km tras konnych.

13 **Poniedziałek**
Monday

Stanisława,
Mikołaja

14 **Wtorek**
Tuesday

Emilia,
Serafina

15 **Środa**
Wednesday

Alberta,
Leopolda

16 **Czwartek**
Thursday

Edmunda,
Gertrudy

17 **Piątek**
Friday

Grzegorza,
Salomei

18 **Sobota**
Saturday

Anieli,
Romana

19 **Niedziela**
Sunday

Elżbiety,
Seweryna

LISTOPAD / NOVEMBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
30	31	01	02	03	04	05
06	07	08	09	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	01	02	03

POLSKI

ANGIELSKI

- aktywny ..... **active** ●
- harmonia ..... **harmony** ●
- filtrować ..... **to filter** ●
- powietrze ..... **air** ●
- szkodliwy ..... **harmful** ●
- gaz ..... **gas** ●
- pył ..... **dust** ●
- hałas ..... **noise** ●
- bieganie ..... **running** ●
- spacerowanie ..... **walking** ●

Czy wiesz, co jesz?

To co jemy, ma wpływ nie tylko na nasze zdrowie. Codzienne wybory związane z konsumpcją żywności mają też ogromne znaczenie dla lasów i klimatu. To, czy wybierzemy na obiad wegetariańskie leczo, czy tradycyjnego schabowego, ma m.in. wpływ na emisję gazów cieplarnianych oraz na pozostawiany przez nas ślad węglowy i ekologiczny.

Dlaczego tak jest? To bardzo prosta zależność. Działania związane z hodowlą zwierząt odpowiadają za 18% emisji gazów cieplarnianych (według raportu FAO z 2006 roku). Hodowla bydła na świecie to także jedna z głównych przyczyn deforestacji lasów tropikalnych.

Problem deforestacji nie dotyczy Polski, ponieważ nasi leśnicy gospodarują lasami w sposób zrównoważony. Polega on na pozyskiwaniu zasobów drzewnych w taki sposób, aby las mógł się odradzać dla przyszłych pokoleń.

CIEKAWOSTKA

Dieta wegańska to dieta roślinna eliminująca wszelkie produkty pochodzenia zwierzęcego i odzwierzęcego (nabiał, jajka, miód).

W odróżnieniu od niej, dieta wegetariańska odrzuca mięso, ale dopuszcza możliwość spożywania produktów odzwierzęcych, np. mleka, serów czy masła.

Diety wegańska i wegetariańska (bez soi i produktów zawierających olej palmowy, których uprawa przyczynia się do deforestacji) mają dużo mniej negatywny wpływ na klimat niż dieta mięsna. Wytworzenie produktów i dań roślinnych wymaga zużycia mniejszej ilości wody i nawozów, pozostawia też mniejszy ślad węglowy i ekologiczny (więcej na ten temat „W ślad za środowiskiem”). Jeśli chcesz żyć w duchu zrównoważonego rozwoju, kupuj żywność wyprodukowaną w okolicy. Wesprzesz lokalny rynek i ograniczysz wpływ transportu na klimat.

20 **Poniedziałek**
Monday
Anatola,
Feliksa

21 **Wtorek**
Tuesday
Janusza,
Konrada

 Strzelec
22.11-21.12

22 **Środa**
Wednesday
Cecylii,
Marka

23 **Czwartek**
Thursday
Adeli,
Klemensa

24 **Piątek**
Friday
Flory,
Jana

25 **Sobota**
Saturday
Erazma,
Katarzyny

26 **Niedziela**
Sunday
Sylwestra,
Konrada

LISTOPAD / NOVEMBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
30	31	01	02	03	04	05
06	07	08	09	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	01	02	03

POLSKI

ANGIELSKI

- jeść ..... **to eat** ●
- codzienny ..... **everyday** ●
- znaczenie ..... **importance** ●
- emisja ..... **emission** ●
- gaz cieplarniany ..... **greenhouse gas** ●
- zależność ..... **relationship** ●
- sektor ..... **sector** ●
- dieta ..... **diet** ●
- wegański ..... **vegan** ●
- wegetariański ..... **vegetarian** ●

Dom z klimatem

Czy byłeś kiedyś w drewnianym domu, np. w Tatrach lub na Mazurach, kiedy na dworze traskał mróz lub panował wielki upał? Jak się czułeś, wchodząc do środka? Pamiętam, że kiedy odwiedzałem hodowlę głuszców w Beskidzie Śląskim, w Nadleśnictwie Wiśla, dziwiłem się, że nie jest im zimno w drewnianych budynkach, chociaż na dworze bywa tam minus 30° C. Zajmujący się głuszcami Zenon Rzońca zaproponował mi wtedy, żebym sprawdził, ile powinien mieć mur z cegły, by zapewnić taką samą izolacyjność, jak jego chałupa o ścianach z trzydziestocentymetrowej grubości drewna świerkowego. Sprawdziłem i okazało się, że musiałyby tam stać ceglany mur o grubości metra! Drewno, o którym już wiemy, że jest surowcem ekologicznym i odnawialnym, to także świetny izolator ciepła. Szkło przewodzi ciepło 23 razy szybciej niż drewno, marmur 90 razy, stal 1650 razy, a aluminium aż 7000 razy szybciej. Domy drewniane buduje się ekspresowo w porównaniu do innych systemów, a proces budowy nie jest zależny od warunków pogodowych.

📍 Drzwi z chaty Kirkjubøargarður

Radiostacja w Gliwicach to drewniana wieża nadawcza wybudowana w latach 1935-1938. Jej wysokość przekracza 110 metrów, co czyni ją najwyższą konstrukcją drewnianą w Polsce i najwyższą drewnianą wieżą nadawczą na świecie.

CIEKAWOSTKA

Obecnie na rynku budownictwa furorę robią płyty CLT.

Skrót CLT (z ang.: Cross Laminated Timber) oznacza drewno klejone warstwowo, poprzecznie (krzyżowo). Płyta ta składa się z nieparzystej liczby warstw desek, zorientowanych wzajemnie prostopadle, przyklejonych jedna do drugiej. Płyty takie łączy się w moduły i buduje się z nich nawet najbardziej wymyślne konstrukcje – podobnie jak z klocków lego.

Ważną cechą drewnianych domów jest również to, że nie generują odpadów w trakcie ich konstruowania – praktycznie wszystkie pozostałości możemy ponownie przetworzyć. Drewniane budowle są także bardzo trwałe. Czy wiesz, że Kirkjubøargarður – chata rybacka na Wyspach Owczych – to jeden z najstarszych na świecie, nadal zamieszkiwanych budynków z drewna? Najstarsza jego część datowana jest na XI wiek! Z kolei najbardziej wiekową świątynią drewnianą w Polsce jest kościół w Kosieczynie fragment belek pochodzi z 1345 roku, a najstarszy drewniany budynek w Warszawie ma grubo ponad 300 lat.

Drewno stwarza korzystny mikroklimat we wnętrzu domu, ponieważ cały czas „oddycha”. Może zmniejszyć wilgotność powietrza nawet o 12%. Kiedy powietrze staje się zbyt suche, oddaje z powrotem pochłoniętą wcześniej wodę.

27 **Poniedziałek**
Monday

Waleriana,
Wirgiliusza

28 **Wtorek**
Tuesday

Zdzisława,
Grzegorza

29 **Środa**
Wednesday

Błażeja,
Saturnina

30 **Czwartek**
Thursday

Andrzeja,
Justyny

01 **Piątek**
Friday

Natalii, Blanki,
Eligiusza

02 **Sobota**
Saturday

Balbiny,
Pauliny

03 **Niedziela**
Sunday

Franciszka,
Ksawerego

LISTOPAD / NOVEMBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
30	31	01	02	03	04	05
06	07	08	09	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	01	02	03

POLSKI

ANGIELSKI

● dom	house ●
● drewniany	wooden ●
● mróz	frost ●
● upał	heat ●
● odwiedzać	to visit ●
● sprawdzić	to check ●
● cecha	feature ●
● odpady	waste ●
● przetworzyć	recycle ●
● budynek	building ●

Bądź eko na co dzień

Zadajesz sobie czasami pytanie, czy jako młody człowiek masz wpływ na to, co się dzieje na świecie? Na to, co się dzieje w Polsce?

Tekst: Aleksandra Piasecka

Czy możesz swoimi działaniami przyczynić się do poprawy jakości swojego życia, otoczenia, a także jakości życia społeczności globalnej? Odpowiedź jest prosta. Możesz! I masz na to wpływ. Dużo większy niż Ci się wydaje.

Jak zatem żyć w duchu zrównoważonego rozwoju? Sposobów jest wiele, ale możesz wybrać te, które najbardziej Ci odpowiadają, i które łatwo wprowadzić w życie.

Oto wskazówki do zastosowania od dzisiaj.

WSKAZÓWKA

SPORT

Uprawiaj sport w lesie. Nie tylko poprawisz swoją kondycję, ale także lepiej poznasz okolicę, przyjrzyj się otaczającej Cię przyrodzie. Pooddychasz świeżym powietrzem i zaoszczędzisz przy okazji na transporcie i karnetach na siłownię. Same korzyści!

WSKAZÓWKA

SKLEP

Przed wyjściem po zakupy zrób listę niezbędnych produktów. Trzymaj się jej restrykcyjnie. Kupuj jedynie tyle, ile potrzebujesz i ile zdołasz przechować.

Zabieraj ze sobą torby wielokrotnego użytku, najlepiej kilka, żeby nie kupować toreb plastikowych.

Staraj się kupować żywność bez opakowań. Dzięki temu wytworzysz mniej śmieci i odpadów.

W miarę możliwości kupuj lokalną żywność. Czytaj etykiety. Zwracaj uwagę na skład produktu, kraj pochodzenia oraz certyfikaty.

WSKAZÓWKA

SZKOŁA

Zabieraj jedzenie z domu zapakowane w wielorazowy pojemnik lub papier. Jeśli musisz kupić żywność, wybieraj jak najmniej przetworzone produkty z jak najmniejszą liczbą składników na etykiecie.

Zabieraj ze sobą wodę w butelce wielorazowej – na rynku dostępne są modele w różnych cenach. Zwróć uwagę, żeby nie zawierała szkodliwych substancji oznaczonych jako BPA.

WSKAZÓWKA

DOM

Jedz czasem kolację przy świecach, szczególnie jeśli jest akurat jesień lub zima. Zaoszczędzisz w ten sposób energię i stworzysz przyjemny nastrój.

Wybierz szybki prysznic zamiast kąpieli, a podczas mycia zębów zakręcaj kran.

Przerób samodzielnie starą drewnianą szafkę lub krzesło. Takie zajęcie to wspaniała forma spędzania czasu, a przy okazji możesz stworzyć małe arcydzieło.

Kupując prezenty lub gadżety, wybieraj te wykonane z surowców odnawialnych lub ekologicznych. Na rynku dostępne są modne zegarki i okulary zrobione z polskiego drewna. Możesz też kupić dębowe lub bukowe etui na telefon.

Nie marnuj jedzenia. Nakładaj na talerz tylko tyle, ile zjesz. To, co zostanie, zamrażaj.

WSKAZÓWKA

TRANSPORT

Jak najczęściej chodź lub korzystaj z roweru. Jeśli nie jest to możliwe, podróżuj komunikacją miejską lub umów się ze znajomymi i jedźcie jednym autem.

ANGIELSKI

● przyczynić się	to contribute ●
● poprawa	improvement ●
● jakość	quality ●
● otoczenie	surroundings ●
● wskazówka	tip ●
● dom	home ●
● sklep	shop ●
● szkoła	school ●
● transport	transport ●
● sport	sport ●

Wykształcenie dla każdego!

Organizacja Narodów Zjednoczonych zwraca uwagę, że prawo do edukacji przysługuje wszystkim ludziom na świecie, bez względu na pochodzenie, płeć, stan zdrowia, kolor skóry, religię, czy status społeczny. Każdy, niezależnie na jakim kontynencie się urodził, jest kobietą, czy mężczyzną, wyznaje chrześcijaństwo, islam czy hinduizm, pochodzi z ubogiej czy zamożnej rodziny, ma prawo do tego, aby się uczyć.

Zapewnienie dobrej jakości edukacji to klucz do polepszania jakości życia. Ludzie wyedukowani chętniej biorą aktywny udział w życiu publicznym, dzięki czemu mają wpływ na to, co się wokół nich dzieje.

 Malala Yousafzai

4 DOBRA JAKOŚĆ
EDUKACJI

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO
ROZWOJU

CIEKAWOSTKA

„Jedno dziecko, jeden nauczyciel, jedno pióro i jedna książka mogą zmienić świat. Edukacja jest jedynym rozwiązaniem”.

Słowa te wygłosiła siedemnastoletnia Pakistanka Malala Yousafzai w siedzibie ONZ, domagając się prawa do edukacji dla wszystkich dzieci na świecie. Malala na swoim blogu pod pseudonimem Gul Makai opisywała własne doświadczenia związane z nauką w pakistańskiej szkole, gdzie talibowie sprzeciwiali się nauczaniu dziewcząt. Malala za działalność na rzecz praw kobiet i walkę o ich dostęp do edukacji otrzymała w 2014 r. Pokojową Nagrodę Nobla.

Dzięki edukacji dla zrównoważonego rozwoju możemy zrozumieć, jak wzajemnie oddziałują na siebie społeczeństwo, gospodarka, kultura i środowisko, i w rezultacie świadomie wpływać na otaczający świat.

W takie działania wpisują się także zajęcia edukacyjne proponowane przez leśników. Wszystkie nadleśnictwa w Polsce oferują „zielone lekcje”, które są prowadzone zarówno w ośrodkach edukacyjnych, jak i w lesie. Pomagają one uzmysłowić sobie, jak wiele przedmiotów codziennego użytku pochodzi z lasów, a także w jaki sposób nasza konsumpcja wpływa na stan zasobów leśnych nie tylko w Polsce, ale i na świecie.

04 **Poniedziałek**
MondayBarbary,
Piotra05 **Wtorek**
TuesdayKrystyny,
Kryspina06 **Środa**
WednesdayMikołaja,
Emiliana07 **Czwartek**
ThursdayMarcina,
Ambrożego,
Agatona08 **Piątek**
FridayMarii, Wirginii,
Zenona09 **Sobota**
SaturdayLeokadii,
Wiesława10 **Niedziela**
Sunday

Daniela, Julii

GRUDZIEŃ / DECEMBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
27	28	29	30	01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

POLSKI

ANGIELSKI

- prawo do ..... **right to** ●
- edukacja ..... **education** ●
- stan zdrowia ..... **health condition** ●
- skóra ..... **skin** ●
- urodzić się ..... **to be born** ●
- kobieta ..... **woman** ●
- mężczyzna ..... **man** ●
- rodzina ..... **family** ●
- klucz ..... **key** ●
- dowiedzieć się ..... **to learn** ●

Bez względu na płeć

Choć nam, Europejczykom, trudno w to uwierzyć, na świecie ciągle jest wiele miejsc gdzie prawa i przywileje zależą od tego, czy jest się kobietą, czy mężczyzną. W wielu miejscach na Ziemi kobiety nie cieszą się takimi samymi prawami jak mężczyźni – mają ograniczone możliwości decydowania o sobie, są inaczej traktowane przez prawo, nie mogą się kształcić. Zrównoważony rozwój zakłada równość wśród ludzi niezależnie od rasy, religii i płci. To jednoznaczny sygnał ze strony środowiska międzynarodowego.

5 RÓWNOŚĆ PŁCI

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

CIEKAWOSTKA

W Lasach Państwowych liczba zatrudnionych kobiet sukcesywnie wzrasta i w tej chwili wynosi ok. 25%.

Kobiety w leśnych mundurach to nie tylko księgowe, czy specjalistki biurowe. Część z nich pracuje na stanowiskach leśniczych w Służbie Leśnej, wiele zajmuje kierownicze stanowiska.

Leśniczki są zrzeszone w Stowarzyszeniu Kobiet Lasu – organizacji dbającej m.in. o równe traktowanie pracowników leśnictwa bez względu na płeć.

Może Cię to zdziwi, ale prawa wyborcze kobiet w Europie są stosunkowo nowym „nabytkiem”. W Polsce, Austrii i Niemczech kobiety uzyskały prawa wyborcze około 1918 r., Portugalki w 1931 r., a Francuzki i Włoszki dopiero po drugiej wojnie światowej. W Europie istniały również inne ograniczenia dla kobiet, np. we Francji i Holandii funkcjonowały ustawy zabraniające zamężnym kobietom aktywności zawodowej. Zostały zniesione dopiero w latach 60. dwudziestego wieku!

11 **Poniedziałek**
MondayDamazego,
Waldemara12 **Wtorek**
TuesdayAleksandra,
Adelajdy13 **Środa**
Wednesday

Łucji, Otylii

14 **Czwartek**
Thursday

Alfreda, Izydora

15 **Piątek**
FridayNiny, Cecylii,
Waleriana16 **Sobota**
SaturdayAlbiny,
Zdzisław17 **Niedziela**
SundayOlimpii,
Łazarza

GRUDZIEŃ / DECEMBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
27	28	29	30	01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

POLSKI

- płeć ..... **gender** ●
- uwierzyć ..... **to believe** ●
- przywilej ..... **privilege** ●
- decydować ..... **to decide** ●
- być traktowanym ..... **to be treated** ●
- równość ..... **equality** ●
- sygnał ..... **signal** ●
- prawa wyborcze ..... **voting rights** ●
- ograniczenie ..... **restriction** ●
- ustawa ..... **act** ●

ANGIELSKI

Żywa choinka? Oczywiście!

Co roku tuż przed świętami Bożego Narodzenia powraca pytanie, jaką choinkę wybrać – naturalną czy sztuczną? Ta ostatnia może nam służyć przez wiele lat, ale jej wyprodukowanie jest szkodliwe dla środowiska, a rozkład trwa od 100 do 400 lat! Żywe drzewko, szczególnie nasz krajowy świerk pospolity, rozkłada w całym domu wspaniały leśny zapach i zapewnia niezapomniany wyjątkowy klimat świąt, a także nie szkodzi środowisku. Plantacje choinkowe zakłada się najczęściej pod liniami wysokiego napięcia. W miejsce wyciętych kilkuletnich drzewek od razu sadi się nowe. Świąteczne choinki nie tylko służą do ozdobienia naszego domu. Rosnąc, produkują niezbędny do życia tlen, pochłaniają również CO₂. Po świętach nie zanieczyszczają środowiska, ponieważ przetwarza się je na nawóz organiczny.

Dowiedz się więcej:

www.lasy.gov.pl/informacje/aktualnosci/naturalna-magia-swiat

CIEKAWOSTKA

W sprzedaży są także choinki wyhodowane w donicy. Wiosną można takie drzewko posadzić w ogrodzie.

By się to powiodło, po świętach należy je przenieść do chłodnego pomieszczenia lub na balkon (wtedy należy okryć donicę) i tak przechować przez zimę.

Przy zakupie drzewka należy się upewnić, że pochodzi ono ze specjalnej plantacji i nie zostało wycięte nielegalnie. Kupując choinkę z Lasów Państwowych, mamy pewność, że jest ona świeżo ścięta, pozyskana legalnie i z poszanowaniem praw środowiska. Ma także najkorzystniejszą cenę na rynku, gdyż pochodzi prosto od producenta.

18 Poniedziałek
MondayGracjana,
Bogusława19 Wtorek
TuesdayGabrieli,
Dariusza20 Środa
WednesdayBogumily,
Dominika21 Czwartek
ThursdayTomasza,
Seweryna Koziorożec
22.12-19.0122 Piątek
FridayHonoraty,
Zenona23 Sobota
SaturdaySławomiry,
Wiktorii

Wigilia Bożego Narodzenia

24 Niedziela
SundayAdama,
Ewy

GRUDZIEŃ / DECEMBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
27	28	29	30	01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

POLSKI

ANGIELSKI

- choinka ..... **Christmas tree** ●
- służyć ..... **to serve** ●
- rozkład ..... **decomposition** ●
- świerk ..... **spruce** ●
- zapach ..... **scent** ●
- zapewnić ..... **to ensure** ●
- wyjątkowy ..... **unique** ●
- ozdobienie ..... **decoration** ●
- nielegalnie ..... **illegally** ●
- wycięty ..... **cut out** ●

Party time!

Impreza w duchu zrównoważonego rozwoju? Dlaczego nie? Musisz tylko tak ją zaplanować, żeby powstało jak najmniej odpadów i by zużyć jak najmniej energii oraz nie zmarnować jedzenia.

Menu – zadбай to, żeby podać więcej dań roślinnych niż mięsnych. Nie masz pomysłu na dania bezmięsne? Oto podpowiedzi: pasta z zielonego groszku na świeżym chrupiącym chlebie, paszтет z soczewicy, rogalе z pieczarkami, a na deser, w zależności od pory roku, świeże lub mrożone owoce, najlepiej pochodzące z pobliskiego lasu. Można też przyrządzić pyszne wegańskie brownie z orzechami. Wybór dań jest ogromny. Inspiracją może być niejeden z wegańskich blogów. Jeśli wybierasz dania mięsne, warto rozważyć dziczyznę lub mięso z lokalnej niewielkiej hodowli.

Dekoracje – chcesz stworzyć ciepły magiczny nastrój? Zapal świece woskowe. Zaoszczędzisz energię i ozdobisz wnętrze.

Naczynia i sztuczce – użyj zwykłych naczyń albo kup papierowe kubki i talerzyki oraz drewniane sztuczce. Pamiętaj, żeby sprawdzić, skąd pochodzi drewno, z którego zostały zrobione. Drewno z polskich lasów ma odpowiedni certyfikat, który oznacza, że zostało pozyskane w sposób zrównoważony, bez szkody dla środowiska przyrodniczego.

Po imprezie zostało jedzenie? Jeśli Ty i Twoja rodzina nie będziecie w stanie go skosztować, podzielcie się nim z innymi. Strona www.podzielmysie.pl pomoże Ci znaleźć miejsce, gdzie można je oddać.

25 **Poniedziałek**
Monday
Piotra, Eugenii

26 **Wtorek**
Tuesday
Szczepana,
Dionizego

27 **Środa**
Wednesday
Jana, Maksyma

28 **Czwartek**
Thursday
Teofil,
Cezarego,
Antoniego

29 **Piątek**
Friday
Dominika,
Tomasza,
Damiana

30 **Sobota**
Saturday
Eugeniusza,
Seweryna

31 **Niedziela**
Sunday
Sylwestra,
Melanii

GRUDZIEŃ / DECEMBER

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
27	28	29	30	01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

POLSKI

zaplanować	to plan
zmarować	to waste
zadbać	to take care
danie	dish
wybór	choice
inspiracja	inspiration
unikać	to avoid
naczynia	crockery
sztućce	cutlery
świeca	candle

ANGIELSKI

Moc lasu

Lasy są najbardziej zróżnicowanymi ekosystemami na Ziemi. To bogactwo stanowi o ich wartości dla całej planety.

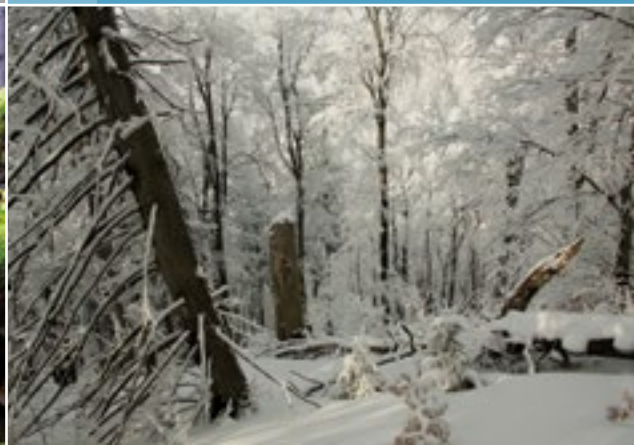
Tekst: Wiktor Naturski

CIEKAWOSTKA

Okolo 20% emisji dwutlenku węgla,

a więc o wiele więcej niż ma na sumieniu cały światowy transport, powstaje w związku z nielegalnym wycianiem i niszczeniem lasów.

Węgiel FAO

(Organizacji ONZ ds. Wyżywienia i Rolnictwa) głównym zagrożeniem dla lasów tropikalnych jest zapotrzebowanie na nowe tereny pod uprawy i wypas zwierząt, czyli produkcja żywności.

Rosną w większości stref klimatycznych i są miejscem życia przeważającej liczby gatunków roślin, grzybów i zwierząt. Lasy, dzięki fotosyntezie, pobierają węgiel z powietrza i magazynują go. Będąc wielkim rezerwuarem tego pierwiastka mają znaczący wpływ na zmiany klimatu zachodzące na Ziemi. Lasy łagodzą klimat w aspekcie globalnym i lokalnym oraz są naturalną ochroną przed ekstremami pogodowymi.

Są także największym lądowym magazynem wody. Przechowują ją nie tylko w swojej żywej strukturze, ale także w glebie.

Pozostawione w lesie martwe drewno po kilku latach zamienia się w gąbkę, której pojemność wodna sięga 250% suchej masy. Naturalnym rezerwuarem wody są także bagna i torfowiska.

Lasy chronią glebę. Czy to w górach, czy na piaszczystych wydmach, dzięki swej stabilnej strukturze i tworzeniu odpowiedniego mikroklimatu, przeciwdziałają erozji.

Dają też ochronę przed powodzią, regulując w naturalny sposób stosunki wodne. Możemy więc powiedzieć, że lasy działają jak olbrzymi bufor, który łagodzi siły przyrody. Co ważne, oprócz tego, że gromadzą wodę i węgiel, magazynują geny.

POLSKI

- moc ..... power ●
- wartość ..... value ●
- gatunek ..... species ●
- rosnąć ..... to grow ●
- grzyb ..... fungus ●
- szacować ..... to estimate ●
- węgiel ..... carbon ●
- gleba ..... soil ●
- martwe drewno ..... dead wood ●
- pojemność ..... capacity ●

ANGIELSKI

Moc lasu

słowniczek / glossary

Bezczenna woda

Woda – to takie oczywiste, że ją mamy. Kąpiel, prysznic, zmywanie, pranie, wiele czynności domowych wiąże się z wodą. Jest dostępna i czysta. Nadaje się do picia.

Ale nie wszędzie tak jest. Obecnie ok. 663 mln ludzi nadal korzysta z wody, która jest niebezpieczna dla ich zdrowia i życia, a szczególnie groźna dla dzieci. Jeden z 17 celów, opisany jako „dostępność czystej wody dla każdego człowieka na świecie”, sugeruje konieczność zmian.

6 CZYSTA WODA
I WARUNKI
SANITARNE

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO
ROZWOJU

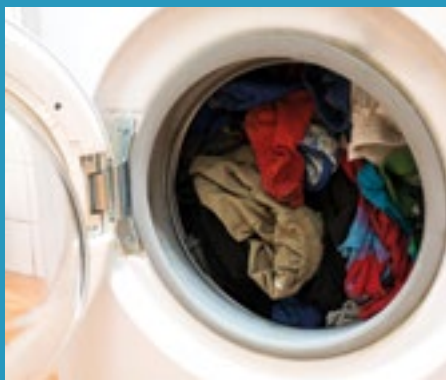
CIEKAWOSTKA

6 kilometrów dziennie

– tyle musi pokonać wielu mieszkańców Afryki i Azji, aby dotrzeć do źródła czystej wody.

Ponad 80%

nieoczyszczonych ścieków produkowanych przez człowieka trafia ostatecznie do rzek lub mórz.

Cele i związane z nimi zadania, jakie ONZ postawiło do zrealizowania do 2030 r., to m.in.: zapewnienie dostępu do wody pitnej w przystępnej cenie, zagwarantowanie odpowiednich warunków sanitarnych i higienicznych, poprawienie jakości wody przez ograniczenie stosowania szkodliwych substancji chemicznych oraz likwidacja wysypisk śmieci i minimalizacja zanieczyszczeń. Jedno z zadań, które należy spełnić już do 2020 r. dotyczy lasów i polega na ochronie i odnowieniu ekosystemów zależnych od wody.

To zadania o znaczeniu globalnym. A jak my sami możemy zadbać o zasoby wodne? Wystarczy wziąć krótki prysznic zamiast kąpieli, zakręcić kran podczas mycia zębów czy golenia, odpowiednio zapełnić bęben pralki i skorzystać z programu oszczędzającego wodę oraz energię. Powinniśmy uważnie przyjrzeć się swoim nawykom, by z umiarem korzystać z bezcennych zasobów naturalnych.

01 **Poniedziałek**
Monday

*Mieczysława,
Mieszka*

02 **Wtorek**
Tuesday

*Izydora,
Grzegorza*

03 **Środa**
Wednesday

*Danuty,
Zdzisława*

04 **Czwartek**
Thursday

Anieli, Elżbiety

05 **Piątek**
Friday

*Hanny,
Edwarda,
Szymona*

Trzech Króli

06 **Sobota**
Saturday

*Kaspra,
Melchiora,
Baltazara*

07 **Niedziela**
Sunday

*Lucjana,
Juliana*

STYCZEŃ / JANUARY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
01	02	03	04	05	06	07
08	09	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	01	02	03	04

POLSKI

ANGIELSKI

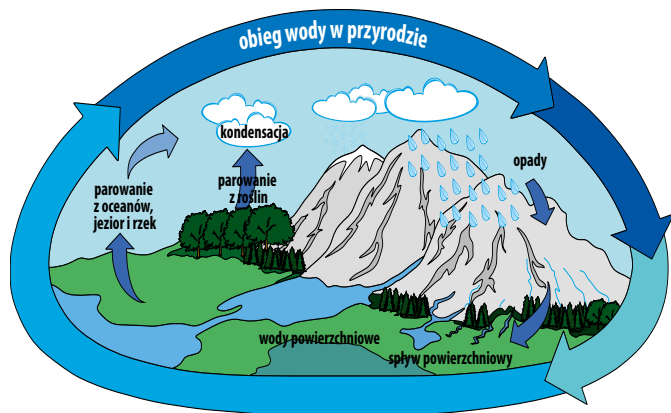
- bezcenny ..... **precious**
- kąpiel ..... **bath**
- prysznic ..... **shower**
- zmywanie ..... **dishwashing**
- pranie ..... **laundry**
- niebezpieczny ..... **dangerous**
- sugerować ..... **to suggest**
- wysypisko ..... **dump sites**
- zanieczyszczenia ..... **pollution**
- oszczędzający wodę ..... **water-saving**

Wielka mała retencja

Lasy są w naszym kraju największym rezerwuarem wody. Gromadzą ją podczas opadów atmosferycznych i przechowują w swojej żywej tkance. Można więc powiedzieć, że są wielką, zieloną gąbką.

Polscy leśnicy od ponad 30 lat podejmują działania, aby zatrzymać wodę w lesie. Dobierają odpowiednie gatunki drzew, dbają o wielopiętrowość lasów, a także pozostawiają w nich martwe drewno.

CIEKAWOSTKA

Na terenie Lasów Państwowych prowadzone są specjalne programy małej retencji.

Retencja polega na zatrzymywaniu lub spowalnianiu spływu wód w obrębie lasów, co sprzyja rozwojowi naturalnego krajobrazu. Prawie połowa polskich nadleśnictw bierze udział w tych projektach, budując zastawki na rowach, naturalizując spływ potoków w górach lub budując śródleśne oczka wodne. Koszty tych działań to prawie 200 mln złotych!

Jeżeli w upalny dzień, z nasłonecznionego terenu, wejdiesz do lasu liściastego, poczujesz ulgę.

Znajdziesz tam dający wytchnienie miły chłodek i powietrze, którym można swobodnie oddychać. To właśnie zmagazynowana w lesie życiodajna woda wywołuje takie odczucia. Lasy gromadzą wodę podczas deszczu i stopniowo oddają ją do atmosfery w czasie upału. Efekt, którego doświadczasz lokalnie, ma swoje odbicie w skali globalnej. Można powiedzieć, że lasy pełnią rolę wielkiego klimatyzatora naszej planety. Dlatego tak ważne jest zachowanie i ochrona podmokłych terenów leśnych i torfowisk.

08 Poniedziałek
Monday*Seweryna,
Juliusza*09 Wtorek
Tuesday*Marceliny,
Adriana*10 Środa
Wednesday*Danuty,
Wilhelma*11 Czwartek
Thursday*Honoraty,
Matyldy*12 Piątek
Friday*Arkadiusza,
Ady,
Benedykta*13 Sobota
Saturday*Bogumiła,
Weroniki*14 Niedziela
Sunday*Feliksa,
Niny*

STYCZEŃ / JANUARY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
01	02	03	04	05	06	07
08	09	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	01	02	03	04

POLSKI

ANGIELSKI

● rezerwar	.....	● reservoir
● ekosystem	.....	● ecosystem
● gromadzić	.....	● to gather
● przechowywać	.....	● to store
● tkanka	.....	● tissue
● gąbka	.....	● sponge
● ulga	.....	● relief
● oddychać	.....	● breathe
● odczucie	.....	● feeling
● torfowisko	.....	● peatland

„Zielona” energia

Współczesny świat potrzebuje coraz więcej energii, czystszej i dostępnej dla wszystkich. Wyzwaniem na dziś i na przyszłość są także nowoczesne i zrównoważone usługi energetyczne.

Niestety konsumpcja energii rośnie szybciej niż liczba ludności. Obecnie głównym jej źródłem są paliwa kopalne: węgiel kamienny i brunatny, ropa naftowa i gaz ziemny. Jednak ich spalanie powoduje wiele negatywnych konsekwencji, m.in. zanieczyszczenie powietrza i wzmożony efekt cieplarniany. Poza tym zasoby te są na wyczerpaniu.

7 CZYSTA I DOSTĘPNA
ENERGIA

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO
ROZWOJU

CIEKAWOSTKA

Jednym z bardziej przyjaznych dla środowiska i ludzi rozwiązań w nowoczesnej energetyce jest spalanie peletu – biomasy w postaci brykietu ze sprasowanych trocin drzewnych.

Świetnym sposobem na ogrzewanie domu jest używanie do tego celu kominka. Przy jego wyborze trzeba pamiętać, by zapewnić dużą efektywność spalania oraz energooszczędność. Musimy też zadbać o suche wysezonowane drewno. Jak to zrobić? Obejrzyj film na Youtube pt. Jak palić drewnem dobrze i bez smogu?

Rozwiązaniem jest modernizacja technologii, poprawa efektywności urządzeń oraz większy udział odnawialnych źródeł energii (OZE) w globalnym miksie energetycznym. Można to uzyskać, wykorzystując siłę wiatru, promieniowanie słoneczne, prądy morskie, ciepło z głębi Ziemi (geotermia) oraz spalanie biomasy i biogazu. Wymaga to jednak wsparcia oraz systemowych rozwiązań dla obywateli i firm. Kluczowe są więc nasze codzienne wybory i zachowania, takie jak np. odłączanie od prądu nieużywanych ładowarek telefonicznych, niepozostawianie urządzeń w trybie *standby* czy stosowanie nowoczesnych technologii zmniejszających zużycie energii.

15 **Poniedziałek**
Monday*Pawła,
Arnolda,
Izydora*16 **Wtorek**
Tuesday*Marcelego,
Włodzimierza*17 **Środa**
Wednesday*Antoniego,
Jana*18 **Czwartek**
Thursday*Małgorzaty,
Piotra*19 **Piątek**
Friday*Henryka,
Mariusza* **Wodnik**
20.01-18.0220 **Sobota**
Saturday*Fabiana,
Sebastiana*

Dzień Babci

21 **Niedziela**
Sunday*Agnieszki,
Jarosława*

STYCZEŃ / JANUARY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
01	02	03	04	05	06	07
08	09	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	01	02	03	04

POLSKI

ANGIELSKI

- współczesny ..... **contemporary** ●
- czysty ..... **clean** ●
- dostępny ..... **accessible** ●
- nowoczesny ..... **modern** ●
- przyszłość ..... **future** ●
- paliwa kopalne ..... **fossil fuels** ●
- ropa naftowa ..... **crude oil** ●
- gaz ziemny ..... **natural gas** ●
- spalanie ..... **combustion** ●
- prąd ..... **electricity** ●

Niezależny dom

Zimą w polskich miastach często powstaje smog. Jego przyczyną jest używanie starych pieców oraz opału, który się do tego nie nadaje. Opałem, który powoduje duże zanieczyszczenie powietrza (większe niż spalanie gazu lub oleju opałowego), jest także węgiel. Może warto więc rozważyć ogrzewanie domu drewnem? Kominek lub specjalistyczny piec zużywający opał np. w postaci peletu emitują bardzo mało zanieczyszczeń. Co ważne, drewno, jeśli pochodzi z dobrze zarządzanych lasów (takich jak w większości krajów europejskich, w tym w Polsce), jest paliwem zrównoważonym, bo w całości odnawialnym!

To, czy gospodarka leśna jest prowadzona w sposób odpowiedzialny, najlepiej potwierdzają uznane przez społeczność międzynarodową certyfikaty PEFC i FSC. Polskie Lasy Państwowe są w ten sposób certyfikowane od 20 lat.

Obecnie coraz większego znaczenia nabiera idea domu w pełni zrównoważonego, tj. takiego, który sam wytwarza energię niezbędną do pracy domowych urządzeń elektrycznych i do ogrzania go zimą. Domy pasywne, budowane również w Polsce, potrzebują do ogrzania zaledwie jedną dziesiątą energii zużywanej przez zwykły budynek. Użycie paneli przetwarzających energię promieni słonecznych na prąd może praktycznie uniezależnić taki dom od zewnętrznych źródeł prądu.

Nie bez znaczenia jest także materiał, z którego powstał budynek. W Polsce większość domów buduje się przy użyciu betonu, którego produkcja jest jednym z ważniejszych źródeł emisji CO₂. Alternatywą może być użycie do tego celu drewna, które „magazynuje” węgiel z dwutlenku węgla pochłanianego przez drzewa w procesie fotosyntezy.

22 **Poniedziałek**
Monday

Anastazego,
Wincentego

23 **Wtorek**
Tuesday

Ildelfonsa,
Rajmunda

24 **Środa**
Wednesday

Felicji, Rafała

25 **Czwartek**
Thursday

Miłosza, Pawła

26 **Piątek**
Friday

Tymoteusza,
Michała

27 **Sobota**
Saturday

Anieli, Jerzego

28 **Niedziela**
Sunday

Walerego,
Karola

STYCZEŃ / JANUARY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
01	02	03	04	05	06	07
08	09	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	01	02	03	04

POLSKI

ANGIELSKI

- niezależny ..... **independent** ●
- smog ..... **smog** ●
- piec ..... **stove** ●
- kominek ..... **fireplace** ●
- paliwo ..... **fuel** ●
- niezbędny ..... **necessary** ●
- ogrzewać ..... **to heat** ●
- promienie słoneczne ..... **sunrays** ●
- zewnętrzny ..... **external** ●
- źródło ..... **source** ●

Lasy zamiast kopalni?

Co będzie, jeśli skończą się zasoby ropy naftowej i gazu? Czy to możliwe, żeby na stacjach benzynowych zabrakło paliwa? Czy są jakieś źródła energii na Ziemi, które się nie skończą? Które są nielimitowane i możemy z nich korzystać bez ograniczeń? Otóż tak. Należą do nich energia słoneczna, wiatrowa i wodna.

Możemy też korzystać z bioenergii zawartej w drewnie, surowcu odnawialnym, którego pozyskanie nie wyczerpuje zasobów naturalnych. Jeżeli drewno pochodzi z dobrze zarządzanych lasów i nie zostało wycięte z naruszeniem prawa, wówczas możemy cieszyć się ekologiczną i zrównoważoną energią.

Platforma wiertnicza

Obecnie największe światowe korporacje energetyczne badają możliwości wykorzystania bioenergii. Coraz mocniej widać trend odchodzenia od inwestycji związanych z wydobyciem surowców naturalnych – ropy, węgla i gazu ziemnego.

CIEKAWOSTKA

Czy wyobrażacie sobie auta, które zamiast zbiorników na benzynę mają pojemniki na drewno? Myślicie, że to bzdury?

Samochody na tzw. holzgas, czyli gaz powstały w wyniku spalania drewna, były popularne przed II wojną światową i podczas niej. Obecnie studenci z Finlandii stworzyli Biofore Concept Car – samochód wyprodukowany w pełni z materiałów pochodzenia naturalnego, napędzany paliwem... z lasu! Odchodzenie od paliw pochodzących z ropy naftowej staje się powoli faktem.

Pojazd na holzgas

29 **Poniedziałek**
Monday*Franciszka,
Józefa*30 **Wtorek**
Tuesday*Macieja,
Martyny*31 **Środa**
Wednesday*Ludwiki,
Marceli, Jana*01 **Czwartek**
Thursday*Brygidy,
Ignacego*02 **Piątek**
Friday*Marii,
Miłostawa*03 **Sobota**
Saturday*Błażeja,
Oskara*04 **Niedziela**
Sunday*Andrzeja,
Józefa, Tytusa*

STYCZEŃ / JANUARY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
01	02	03	04	05	06	07
08	09	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	01	02	03	04

POLSKI

ANGIELSKI

● kopalnia	mine ●
● stacja benzynowa	petrol station ●
● skończyć się	to run out ●
● nielimitowany	unlimited ●
● surowiec	raw material ●
● zarządzany	managed ●
● naruszyć prawo	to violate the law ●
● korporacja	corporation ●
● możliwość	possibility ●
● trend	trend ●

Pracownice
LBG Kostrzyca

Naśladować naturę

Kwaśne deszcze były powodem śmierci drzew rosnących kiedyś w czeskich Górach Izerskich. 15 lat później ciągnęły się tam w nieskończoność równe rzędy niezbyt wysokich identycznych drzewek. Po dotknięciu ich ostrych igieł bez trudu można było poznać, że jest to pochodzący z Ameryki Północnej świerk kłujący.

Tekst: Witold Ciechanowicz

Świerki w Górach
Izerskich

Leśnicy utworzyli i prowadzą leśny bank genów.

Gromadzi się w nim nasiona z najcenniejszych drzew z całego kraju, np. pomników przyrody.

Leśny Bank Genów
Kostrzyca

Równe rzędy świerków oraz północnoamerykańskich daglezi zielonych rosną też w różnych miejscach Niemiec. Drzewostany te wyglądają jak bardzo przerośnięte plantacje choinek i tak są traktowane. Wybrano te właśnie gatunki, ponieważ szybko rosną, a ich drewno cieszy się popularnością. Po osiągnięciu przez nie stosunkowo młodego wieku można je wyciąć specjalnymi kombajnami, a drewno dobrze sprzedać.

To schemat leśnictwa, w którym występują lasy wysokoprodukcyjne – fabryki drewna z wielkimi rezerwatami chroniącymi starodrzewy.

Podobny charakter mają plantacje, głównie eukaliptusa, które od kilkunastu lat są sadzone na masową skalę przez Chińczyków. W tym wypadku ważny jest jednak nie tylko biznes, ale też zalesienie półpustynnych nieużytków, ponieważ aglomeracje miejskie spowijają duszący pył zmieszany z gęstym smogiem. Natomiast w wielu miejscach Indonezji i Brazylii trwa walka z lasem. Zyskowna hodowla bydła lub uprawa olejowca gwinejskiego w celu uzyskania oleju palmowego potrzebują nowych przestrzeni. Liczy się wyłącznie krótkookresowy zysk ekonomiczny.

Gdy odwiedzimy Góry Izerskie po polskiej stronie, zobaczymy sterzące tu i ówdzie srebrne pnie uschniętych świerków. To także efekt katastrofy ekologicznej.

Jednak, w przeciwieństwie do sytuacji po czeskiej stronie, wśród nich zielenią się jarzębina i sporo innych gatunków drzew, które na pewno nie pochodzą z innego kontynentu, lecz z naturalnego obsiewu uzupełnionego nasadzeniami. To świetny przykład, że przyroda z pomocą człowieka szybko zabliznia rany.

W polskich lasach to leśnicy dbają o ich trwałość, sadząc młode drzewka. Starają się też, by jak najwięcej lasów powstawało z samosiewu.

Są to gatunki rodzime. Gdy drzewa dojrzewają do wyrębu, wycina się je, ale część z nich zostaje, by dożyć sędziwego wieku i umrzeć w sposób naturalny.

Na tym polega leśnictwo wielofunkcyjne, które daje drewno, ale nie jest wyłącznie biznesem, ponieważ stara się naśladować naturę wszędzie tam, gdzie to tylko możliwe.

POLSKI

ANGIELSKI

● naśladować	● to imitate
● zabity	● killed
● kwaśny deszcz	● acid rain
● posadzić	● to plant
● popularność	● popularity
● wiek	● age
● sprzedać	● to sell
● fabryka	● factory
● zysk	● gain
● zyskowny	● profitable

Nie dla „nieczystych” metod

Jakość życia w ogromnym stopniu zależy od ilości dostępnych dóbr i usług. W Europie nie zastanawiamy się nad tym specjalnie, bo nie sprawia nam to problemu. Spróbujmy sobie jednak wyobrazić życie bez lodówki, dentysty czy ciepłej wody w kranie. Bez tych udogodnień muszą codziennie obywać się miliony ludzi mieszkających na innych kontynentach.

Ograniczenie ubóstwa jest jednym z podstawowych celów przyjętych przez społeczność międzynarodową. Droga do jego osiągnięcia prowadzi przez stabilny wzrost produkcji różnego rodzaju dóbr i usług, czyli wzrost gospodarczy. Nie można tego jednak osiągać „nieczystymi” metodami polegającymi na wykorzystywaniu ludzi i środowiska.

 Dziecko pracujące w fabryce cegieł w Peru

CELE **ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU**

CIEKAWOSTKA

W Lasach Państwowych prężnie działają związki zawodowe.

To dzięki nim wypracowano jasne dla wszystkich zasady wynagradzania pracowników.

Niestety, na świecie stosuje się różne współczesne formy niewolnictwa, a dotyczy to zwłaszcza dzieci (przymusowa praca) i kobiet (przymusowa praca, handel nimi) lub zaniżanie płacy ze względu na pochodzenie (migranci), czy płeć (kobiety).

Rozwój gospodarczy często odbywa się kosztem środowiska.

Przykładem może być rozwój XVIII-wiecznej Europy, kiedy na wielką skalę wycinano lasy, czy proces wylesiania trwający obecnie w Ameryce Południowej i Afryce. A przecież przyrodę można użytkować w sposób stabilny i zrównoważony. Przykładem tego jest współczesne leśnictwo kierujące się zasadą umiarkowanego pozyskiwania drewna bilansowanego nowymi nasadzeniami drzew oraz zapewnianiem godziwych warunków pracownikom zajmującym się lasem.

05 **Poniedziałek**
Monday*Agaty,
Adelajdy*06 **Wtorek**
Tuesday*Bogdana,
Doroty, Pawła*07 **Środa**
Wednesday*Teodora,
Ryszarda*

Tłusty czwartek

08 **Czwartek**
Thursday*Hieronima,
Sebastiana*09 **Piątek**
Friday*Apolliny, Eryki,
Cyryla*10 **Sobota**
Saturday*Elwiry, Jacka*11 **Niedziela**
Sunday*Grzegorza,
Lucjana*

LUTY / FEBRUARY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
29	30	31	01	02	03	04
05	06	07	08	09	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	01	02	03	04

POLSKI

ANGIELSKI

metoda	method
zależec od	to depend on
usługa	service
wyobrazic sobie	to imagine
lodowka	fridge
udogodnienie	facility
stabilny	stable
wzrost	growth
rodzaj	kind
wykorzystywac	to exploit

Na usługach przyrody

Las najczęściej kojarzy się z ciszą i spokojem. Ale las to również miejsce pracy. I to dla ponad 370 tys. ludzi w Polsce! Są wśród nich leśnicy (25 tys.), drwale (50 tys.) oraz osoby związane z przetwarzaniem drewna: pracownicy tartaków, papierni czy przemysłu meblarskiego. Ci ostatni to aż 300 tys. osób. Las jako „pracodawca” ma szczególne znaczenie w rejonach Polski, gdzie nie ma rozwiniętego przemysłu. Obok rolnictwa stanowi podstawowe źródło dochodu.

Las oferuje też nie tak oczywiste możliwości zatrudnienia. Jeśli myślisz o pracy na łonie przyrody, rozważ działalność naukową. Przyroda to niezgłębione źródło wiedzy. To także apteka – duża część leków ma pochodzenie roślinne. Dochody z lasu czerpią również osoby zajmujące się zbieraniem owoców runa leśnego, ziół i grzybów.

A może masz duszę artysty i chciałbyś spróbować fotografii przyrodniczej? Albo pasjonuje Cię dziennikarstwo?

CIEKAWOSTKA

Zobacz, jak wygląda praca leśników

i posłuchaj ich wskazówek na temat obcowania z przyrodą na kanale Lasów Państwowych zatytułowanym „Echa Leśne”.

Zajrzyj na blog leśniczego na stronie Lasów Państwowych oraz na profil Lasów Państwowych na Facebooku.

W jednym i drugim przypadku możesz realizować swoje zainteresowania, pracując dla czasopism oraz portali o tematyce przyrodniczej. W lesie znajdzie się także miejsce dla społeczników. W Polsce działa około 2,5 tys. organizacji pozarządowych, które zajmują się ekologią i przyrodą. Wybór jest więc ogromny.

12 **Poniedziałek**
Monday*Radosława,
Damiana*13 **Wtorek**
Tuesday*Grzegorza,
Katarzyny*Środa popielcowa,
Walentynki14 **Środa**
Wednesday*Walentego,
Grzegorza,
Katarzyny*15 **Czwartek**
Thursday*Faustyna,
Jowity*16 **Piątek**
Friday*Danuty,
Juliana*17 **Sobota**
Saturday*Aleksego,
Łukasza*18 **Niedziela**
Sunday*Konstancji,
Szymona*

LUTY / FEBRUARY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
29	30	31	01	02	03	04
05	06	07	08	09	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	01	02	03	04

POLSKI

● cisza	quiet ●
● spokój	peace ●
● drwal	lumberjack ●
● tartak	sawmill ●
● papiernia	paper mill ●
● przemysł meblarski	furniture industry ●
● pracodawca	employer ●
● rolnictwo	agriculture ●
● zatrudnienie	employment ●
● dochody	income ●

ANGIELSKI

Bez prądu, wody, gazu, Internetu...

Przygotowując rano kubek herbaty zapalasz gaz, czy raczej włączasz czajnik elektryczny? Sprawdzasz, co słychać u Twoich znajomych, korzystając z mediów społecznościowych? Przeglądasz serwisy informacyjne w Internecie? Na świecie wielu ludzi nie ma takich możliwości, bo ich miejsca zamieszkania pozbawione są podstawowej infrastruktury. Nie mogą wybrać lepszej pracy w sąsiednim mieście, bo nie prowadzi do niego porządna droga. Nie ma też łatwo dostępnej komunikacji publicznej...

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Budowa podstawowej infrastruktury w krajach, które jej nie mają, jest jednym z celów ONZ. To jednak nie wystarczy, ludzi musi być stać, by za nią płacić. Stabilną pracę (i płacę) powinien zapewnić im nowoczesny i innowacyjny przemysł wspierany przez badania naukowe.

Dobrym przykładem firmy, która się rozwija i daje stabilne zatrudnienie, są Lasy Państwowe. Wykorzystując wyniki badań, których celem było określenie, jaki optymalny typ lasu powinien rosnąć w danym miejscu, leśnicy dbają, by drzewostany powierzone ich opiece były maksymalnie zbliżone do naturalnych. Gwarantuje to, że będą odporne na szkodniki i pozwala na ich umiarkowane użytkowanie zapewniające trwałe dostawy drewna dla przemysłu drzewnego.

Nowoczesna infrastruktura, jak choćby bezprzewodowy Internet, pozwala na lepsze funkcjonowanie służb, w tym także leśnictwa. Umożliwia np. na błyskawiczne przesłanie z terenu do centrali szczegółowych danych dotyczących szkodników leśnych.

19 **Poniedziałek**
Monday

*Arnolda,
Konrada,
Józefa*

20 **Wtorek**
Tuesday

*Leona,
Ludomira*

21 **Środa**
Wednesday

*Eleonory,
Roberta*

22 **Czwartek**
Thursday

*Małgorzaty,
Marty*

23 **Piątek**
Friday

*Damiana,
Romany*

24 **Sobota**
Saturday

*Macieja,
Marka*

25 **Niedziela**
Sunday

*Cezarego,
Donata*

LUTY / FEBRUARY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
29	30	31	01	02	03	04
05	06	07	08	09	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	01	02	03	04

POLSKI

ANGIELSKI

- włączać ..... **turn on** ●
- media społecznościowe ..... **social media** ●
- podstawowy ..... **basic** ●
- infrastruktura ..... **infrastructure** ●
- droga ..... **road** ●
- płacić ..... **to pay** ●
- przykład ..... **example** ●
- badania ..... **research** ●
- szkodnik ..... **pest** ●
- gwarantować ..... **to guarantee** ●

Autem, rowerem czy pieszo?

W latach 70. ub. w. problemy w miastach zaczęła sprawiać nadmierna liczba aut. W Kopenhadze z ruchu samochodowego wyłączono wówczas całe kwartały miasta. Ludzie protestowali, gdyż uważali, że w stolicy Danii panuje zbyt zimny klimat, by po mieście poruszać się przede wszystkim rowerem i pieszo. Dziś w sieci można bez trudu znaleźć filmy z zasypanej śniegiem duńskiej stolicy, na których widać jadących po ulicach rowerzystów. W ten sposób po mieście porusza się tam obecnie ok. 37% osób, podczas gdy w Warszawie zaledwie 4%.

Śladem Kopenhagi poszło wiele miast i państw europejskich. Z dużego miejskiego ruchu rowerowego słynie Holandia. Rower to idealny przykład zrównoważonego transportu. Poruszany siłą ludzkich mięśni nie zużywa nieodnawialnych paliw kopalnych. Poza tym nie zajmuje tyle cennej przestrzeni, co samochód.

Rowerzyści w Kopenhadze

Po lesie możesz poruszać się rowerem w zasadzie bez żadnych ograniczeń (oprócz nielicznych, które obowiązują również pieszych). Specjalnie dla rowerzystów wyznaczono w lasach tysiące kilometrów ciekawych szlaków turystycznych.

Dobrze zorganizowane miasta dają swoim mieszkańcom wybór. Jeśli mogę, w mieście poruszam się pieszo. Gdy chcę dotrzeć nieco dalej, wybieram rower. Często korzystam też z wygodnej i szybkiej komunikacji miejskiej. Tylko w wyjątkowej sytuacji wybieram samochód (o ile go w ogóle posiadam). Ideę zrównoważonego transportu próbuję wdrażać coraz więcej miast do granic możliwości zapchanych samochodami. Nie jest to proste, ponieważ od lat 70. ubiegłego wieku aż do dzisiaj miejska infrastruktura była dostosowywana do wygodnego poruszania się samochodów, a nie rowerzystów czy pieszych.

26 **Poniedziałek**
Monday*Aleksandra,
Miroslawa*27 **Wtorek**
Tuesday*Gabriela,
Anastazji*28 **Środa**
Wednesday*Romana,
Lubomira*01 **Czwartek**
Thursday*Kunegundy,
Albina*02 **Piątek**
Friday*Heleny,
Halszki***Światowy Dzień
Dzkiej Przyrody**03 **Sobota**
Saturday*Maryny,
Kunegundy*04 **Niedziela**
Sunday*Kazimierza,
Arkadiusza*

LUTY / FEBRUARY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
29	30	31	01	02	03	04
05	06	07	08	09	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	01	02	03	04

POLSKI

● ruch	traffic ●
● protestować	to protest ●
● stolica	the capital ●
● rower	bike ●
● pieszo	on foot ●
● znaleźć	to find ●
● rowerzysta	cyclist ●
● mięsień	muscle ●
● przestrzeń	space ●
● zapchany	congested ●

ANGIELSKI

Surowiec prawie idealny

Oprócz schronienia dla ludzi i zwierząt lasy oferują ogromne bogactwa naturalne. W zależności od miejsca na Ziemi, pozyskuje się z nich drewno, pożywienie lub lekarstwa.

Tekst: Wiktor Naturski

CIEKAWOSTKA

Polski przemysł drzewny zatrudnia ponad 300 tys. osób, wypracowuje ok. 2% PKB i jest siłą napędową eksportu. Aż 9 na 10 mebli wyprodukowanych w Polsce trafia za granicę!

CIEKAWOSTKA

Polska jest 10. największym producentem i 4. eksporterem mebli na świecie.

W wielu miejscach to dostępność lasów determinuje gospodarkę oraz status ekonomiczny i społeczny mieszkańców. Lasy są ekosystemem niezliczonych powiązań ekologicznych i społecznych, a także ekonomicznych. Mają wpływ na każdego człowieka z siedmiomiliardowej populacji ludzkiej.

Drewno, dzięki swoim właściwościom fizycznym, dostępności i odnawialności, jest najbardziej naturalnym i przyjaznym materiałem, który wykorzystuje się na wielką skalę, niezależnie od stopnia ucywilizowania społeczeństwa i jego rozwoju gospodarczego. Jest też najbardziej ekologicznym surowcem, który znalazł ponad 30 tys. zastosowań i liczba ta wciąż rośnie. Podobnie jak znaczenie drewna jako nośnika energii, szczególnie w obliczu kurczenia się zapasów surowców kopalnych – ropy naftowej, gazu ziemnego i węgla. Najpotężniejsze firmy energetyczne na świecie prowadzą badania nad wykorzystaniem biomasy do

celów energetycznych, wiedząc, że zbliża się moment, kiedy trzeba będzie zastąpić ropę naftową czy gaz ziemny innymi źródłami energii.

Lasy Państwowe, dzięki mądrymu zarządzaniu zasobami, prawie w całości zaspokajają potrzeby polskiego rynku drzewnego. Corocznie pozyskiwana jest taka ilość surowca, która nie przynosi szkody środowisku i zarazem umożliwia rozwój firm drzewnych. Warto zauważyć, że w ciągu ostatnich dwóch dekad zużycie drewna w naszym kraju wzrosło aż dwuipółkrotnie.

W 1990 r. przeciętnie Polak zużywał rocznie 0,4 m³ drewna, a obecnie – ponad 1 m³. W innych krajach europejskich zużycie jest jeszcze wyższe. Niemiec zużywa rocznie średnio 1,7 m³ drewna, Czech prawie 1,5 m³, a Włoch – 1,1 m³.

Zasoby drewna polskich lasów szacuje się na ok. 1,9 mld m³. Od 1993 r. wzrosły o ponad 500 mln m³.

POLSKI

ANGIELSKI

- schronienie ..... shelter ●
- zwierzę ..... animal ●
- oferować ..... to offer ●
- owoc ..... fruit ●
- powiązanie ..... link ●
- lekarstwo ..... medicine ●
- mieszkaniec ..... inhabitant ●
- na wielką skalę ..... on a large scale ●
- stopień ..... level ●
- zapasy ..... reserves ●

Cel: równe szanse

Nierówność społeczna to nie tylko różnice w zarobkach, ale również w dostępie do opieki zdrowotnej, edukacji czy kultury. To stan, kiedy grupa osób, dzięki swojej pozycji społecznej, korzysta w większym stopniu niż inni, z przywilejów oraz dóbr materialnych i niematerialnych.

Łatwo znaleźć zależności między nierównościami społecznymi a ubóstwem. Dzieje się tak wówczas, kiedy to, co jednym wydaje się niezbędnym minimum do godnego życia, dla innych jest niedostępne. Taka sytuacja prowadzi często do wykluczania osób biednych z życia społecznego.

10 MNIEJ NIERÓWNOŚCI

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

CIEKAWOSTKA

Jednym z priorytetów przeciwdziałania nierównościom

społecznym jest eliminacja dyskryminujących praw, polityk i praktyk prowadzących do sytuacji, w których człowiek ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, niepełnosprawność, czy wiek jest traktowany gorzej niż inni.

Na wiele czynników prowadzących do nierówności nie mamy wpływu i nie możemy ich zmienić. To nie my wybieramy rodziców, miejsce dorastania, płeć czy temperament, a to właśnie między innymi od tych czynników zależą nasze przyszłe losy. Jednak na inne kwestie mamy wpływ. Dlatego niezwykle ważne jest podjęcie działań międzynarodowych, których celem będzie przeciwdziałanie nierównościami i zapewnienie wszystkim obywatelom świata równych szans w korzystaniu z rozwoju gospodarczego.

Lasy Państwowe są jednym z największych pracodawców na terenach wiejskich, zwłaszcza w województwach o największej lesistości. Dzięki realizowaniu programów rozwojowych, Lasy Państwowe wpływają na aktywizację mieszkańców tych terenów, oferując im zatrudnienie.

05 **Poniedziałek**
Monday

*Adriana,
Fryderyka*

06 **Wtorek**
Tuesday

Wiktora, Róży

07 **Środa**
Wednesday

*Tomasza,
Felicyty*

Dzień Kobiet

08 **Czwartek**
Thursday

*Beaty,
Wincentego*

09 **Piątek**
Friday

*Franciszki,
Dominiki*

10 **Sobota**
Saturday

*Cypriana,
Aleksandra*

11 **Niedziela**
Sunday

*Benedykta,
Konstantego*

MARZEC / MARCH

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
26	27	28	01	02	03	04
05	06	07	08	09	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	01

POLSKI

ANGIELSKI

- nierówność ..... **inequality** ●
- zarobki ..... **earnings** ●
- zależność ..... **relation** ●
- godny ..... **decent** ●
- wykluczanie ..... **exclusion** ●
- życie społeczne ..... **social life** ●
- czynnik ..... **factor** ●
- rodzice ..... **parents** ●
- obywatel ..... **citizen** ●
- szanse ..... **chances** ●

Las jest naszym życiem...

Las jest naszym życiem i potrzebujemy go, aby łowić ryby, wytwarzać pożywienie, polować, śpiewać, tańczyć i ucztować. Bez lasu jest tylko choroba – twierdzi Davi Kopenawa, szaman i rzecznik Janomamów, plemienia indiańskiego z Ameryki Południowej zamieszkującego Brazylię i Wenezuelę.

Dla indiańskich grup etnicznych las jest dobrem, z którego pozyskują żywność i leki, drewno na opał, materiał do wytwarzania narzędzi. To dzięki niemu mogą uprawiać rośliny i polować na zwierzęta. Las jest dla nich domem, pracą, szkołą, sklepem, szpitalem i miejscem praktyk duchowych.

Prawa ludności grup etnicznych, m.in. do zamieszkania i użytkowania lasów pierwotnych, zostały zapisane w Deklaracji Praw Ludności Rdzennej przyjętej w 2007 r. przez 144 państwa członkowskie ONZ.

CIEKAWOSTKA

W Kanadzie dobrą praktyką w zarządzaniu lasami jest szanowanie prawa do życia i wolności rdzennych grup etnicznych, takich jak Indianie oraz Inuici. Rządowy program polega na zwiększaniu ich wpływu i zaangażowania w sektor leśny.

Ocenia się, że przeżycie 60 mln osób z rdzennych grup etnicznych świata uzależnione jest całkowicie od lasów. Wylesianie powoduje, że np. Pigmeje w Afryce czy Indianie w Ameryce Południowej zmuszeni są do opuszczenia ziem swoich przodków. Brak respektowania przez zagranicznych inwestorów praw rdzennych grup mieszkańców oznacza dla nich, oprócz utraty miejsca zamieszkania, także zanik kultury i wzrost zachorowań.

Certyfikacja lasów FSC obejmuje swoim zakresem również prawa rdzennych grup etnicznych do korzystania z zasobu, jakim jest las.

12 **Poniedziałek**
Monday*Bernarda,
Grzegorza,
Józefiny*13 **Wtorek**
Tuesday*Krystyny,
Bożeny,*14 **Środa**
Wednesday*Leona,
Martynty*15 **Czwartek**
Thursday*Longina,
Klemensa*16 **Piątek**
Friday*Oktawii,
Izabeli*17 **Sobota**
Saturday*Patryka,
Zbigniewa*18 **Niedziela**
Sunday*Cyryla,
Edwarda*

MARZEC / MARCH

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
26	27	28	01	02	03	04
05	06	07	08	09	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	01

POLSKI

ryba	.....	fish
polować	.....	to hunt
śpiewać	.....	to sing
tańczyć	.....	to dance
ucztować	.....	to feast
szaman	.....	shaman
plemię	.....	tribe
narzędzie	.....	tool
przodek	.....	ancestor
etniczny	.....	ethnic

Nowoczesne znaczy zrównoważone

Ponad połowa siedmiomiliardowej ludności Ziemi mieszka w miastach, a do 2030 r. będzie to już ok 60% ludzkości. Tymczasem miasta zajmują zaledwie 3% powierzchni Ziemi, ale za to zużywają aż 60–80% energii oraz generują wytwarzanie dużej ilości dwutlenku węgla. Co to oznacza? Przede wszystkim to, że w przyszłości musimy zadbać, aby miasta, które będą skupiać coraz więcej ludności, były zrównoważone, pobudzały postęp społeczny, a przy tym były zdrowe dla mieszkańców. Ich rozwój nie może być też przyczyną nadmiernej eksploatacji zasobów i gruntów.

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

CIĘKAWOSTKA

Drewniane wieżowce już fakt.

Pierwszym wysokim drewnianym domem był Stadthaus Murray Grove w północnym Londynie. Ma 9 pięter, a jego wysokość to niemal 30 m. Jest energooszczędny. Czy ludzie chcą w nim mieszkać? Otóż cieszył się on taką popularnością, że w 2009 r. wszystkie mieszkania zostały wyprzedane w ciągu zaledwie godziny. Kolejne, trzydziestopiętrowe drewniane wieżowce projektu Michaela Grenna, budowane są w Kanadzie. W Sztokholmie ma powstać budynek mieszkalny z drewna liczący aż 34 piętra.

Realizacja celu 11. ma polegać na rozwoju miast przy jednoczesnej redukcji zanieczyszczeń i ubóstwa. Rządów państw wyznaczono wiele zadań, takich jak np. zapewnienie ludziom bezpiecznych i tanich mieszkań (w Polsce to także wyzwanie), czy bezpiecznych, trwałych i niedrogich rozwiązań w zakresie transportu publicznego. To ostatnie jest szczególnie ważne dla przedstawicieli tzw. grup wrażliwych, czyli kobiet, dzieci, osób starszych oraz niepełnosprawnych. Ważne jest także zmniejszenie negatywnego wpływu miast na środowisko, w tym oddziaływania metropolii na jakość powietrza.

Z ostatnim punktem spory problem ma także Polska. I nie chodzi tu tylko o emisję spalin wyprodukowanych przez zbyt dużą liczbę pojazdów, ale również o to, czym mieszkańcy palą w piecach. Zanieczyszczone powietrze to w dużej mierze wynik spalania śmieci i tworzyw sztucznych czy ogrzewania domów węglem niskiej jakości. Zmiana opału na drewniany pelet lub dobrze wysuszone drewno mogłaby zdecydowanie poprawić jakość powietrza.

19 **Poniedziałek**
Monday*Józefa,
Bogdana*20 **Wtorek**
Tuesday*Klaudii,
Eufemii*Międzynarodowy
Dzień Lasów♈ Baran
21.03-19.0421 **Środa**
Wednesday*Benedykta,
Lubomira*22 **Czwartek**
Thursday*Katarzyny,
Bogusława*23 **Piątek**
Friday*Pelagii, Feliksa*24 **Sobota**
Saturday*Gabriela,
Marka*

Niedziela Palmowa

25 **Niedziela**
Sunday*Marioli,
Wieńczysława*

MARZEC / MARCH

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
26	27	28	01	02	03	04
05	06	07	08	09	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	01

POLSKI

ANGIELSKI

● generować	to generate ●
● pobudzać	to stimulate ●
● grunty	land ●
● bezpieczny	safe ●
● tani	cheap ●
● niepełnosprawny	disabled ●
● pojazd	vehicle ●
● wynik	result ●
● wysuszony	dried ●
● poprawić	to improve ●

Homo urbanus

Las zawsze był bardzo ważny dla człowieka, który bez niego nie miałby ognia, pożywienia, schronienia, ubrania. Obecnie szalas zastąpiło klimatyzowane mieszkanie, ognisko ustąpiło kuchenkom indukcyjnym, a mięso kupujemy w sklepie i nie musimy udawać się na polowanie. Można więc powiedzieć, że *homo sapiens* to teraz *homo urbanus* – człowiek miejski.

Prognostycy z ONZ twierdzą, że w 2050 r. 75% społeczeństwa żyjącego na Ziemi będzie mieszkać w miastach.

Dzień Ziemi 2017

Okolo 6 mld ludzi jest oderwanych od środowiska naturalnego. Może nam się wydawać, że oswoiliśmy ten świat. Tym bardziej, że w mieście łatwo zapomnieć, że przez tysiące lat byliśmy nierozzerwalnie związani ze światem przyrody, wręcz zależała od niego nasza egzystencja. Jeśli jednak nie będziemy zwracać uwagi na podstawowe reguły, które rządzą naturą, możemy doprowadzić do poważnych konsekwencji, takich jak wyczerpanie zasobów naturalnych czy skrajne zubożenie świata zwierząt. Zapytasz, co z tego? Wyobraź sobie życie bez pszczoł i wszystkich roślin, które są przez nie zapylane. W takim świecie człowiek skazany byłby na zagładę.

Niezależnie od tego gdzie mieszkasz, droga do lasu powinna Ci zająć mniej niż godzinę.

Skorzystaj z tego przywileju. Lasy w Polsce są dostępne dla wszystkich i za darmo. A i w samym mieście też możesz znaleźć las i leśników, zwłaszcza podczas takich wydarzeń plenerowych jak: Dzień Ziemi, Wielkie Grzybobranie czy Piknik Naukowy Centrum Nauki Kopernik i Polskiego Radia, który jest największą w Europie imprezą plenerową o tematyce naukowej.

26 **Poniedziałek**
Monday*Emanuela,
Larysy,*27 **Wtorek**
Tuesday*Teodora
Ernesta, Lidii*28 **Środa**
Wednesday*Anieli, Jana*29 **Czwartek**
Thursday*Wiktoryna,
Helmuta*30 **Piątek**
Friday*Anieli,
Leonarda*31 **Sobota**
Saturday*Beniamina,
Balbiny*

Wielkanoc, Prima Aprilis

01 **Niedziela**
Sunday*Grażyny, Ireny*

MARZEC / MARCH

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
26	27	28	01	02	03	04
05	06	07	08	09	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	01

POLSKI

ANGIELSKI

● ogień	fire ●
● ubranie	clothing ●
● szalasa	shed ●
● mięso	meat ●
● oderwany	detached ●
● zapomnieć	to forget ●
● związany	inherent ●
● egzystencja	existence ●
● zwracać uwagę	to pay attention ●
● pszczoła	bee ●

Plantacja palmy olejowej

Winny hamburger?

Cykl produkcji hamburgera uświadamia nam, że proces ten sięga znacznie dalej niż do granic naszego talerza. Czy można więc powiedzieć, że jedząc hamburgera, „zjadamy” też drzewa?

Tekst: Tomasz Maćkowiak

CIEKAWOSTKA

Powierzchnia lasów na świecie wynosi ok. 3999 mln ha.

Dla porównania, powierzchnia lasów w Polsce to 9,1 mln ha i każdego roku się powiększa.

CIEKAWOSTKA

Rosja, Brazylia i Kanada to państwa o największej lesistości.

Rośnie tam ponad 1/3 wszystkich lasów świata.

Kanadyjskie lasy w okolicach Ontario

Wypas krów na terenie dawnego lasu w Brazylii

Śledzenie globalnych łańcuchów produkcji, czyli dróg jakie pokonują surowce zanim staną się gotowym produktem, pozwala odkryć ich związek z deforestacją. Okazuje się, że głównymi przyczynami degradacji lasów półkuli południowej są: produkcja oleju palmowego, soi, wołowiny, drewna oraz pulpy drzewnej.

Olej palmowy to główny składnik chipsów, batoników i kosmetyków.

Wykorzystujemy go także do pieczenia. Konsumpcja tego surowca wzrosła z 0,5 kg na osobę w latach 70. ubiegłego wieku do prawie 2,5 kg w 2009 r. Rosnące zapotrzebowanie na tereny pod uprawę olejowca jest główną przyczyną wycinki lasów w Indonezji i Malezji.

Soja, używana jako składnik paszy

dla zwierząt gospodarskich, często bywa nazywana architektem deforestacji, ponieważ do 2005 r. to głównie pod jej uprawę pozyskiwano nowe tereny, wycinając w Brazylii amazońskie lasy. Od 2006 r. rząd tego kraju, w tzw. moratorium, zakazał sprzedaży nasion z upraw, które powstały na terenach wylesionych. Dzięki temu deforestacja zmalała.

Powodem nadmiernej wycinki lasów

może być też produkcja mięsa wołowego. Przeciętny mieszkaniec naszej planety zjada każdego roku ok. 9,6 kg wołowiny. Jej czołowymi producentami są: Brazylia, Argentyna i Urugwaj. Krowy wypasa się na pastwiskach powstałych po wycince drzew.

Pulpa papierowa, wykorzystywana do produkcji pudełek i chusteczek,

może pochodzić z nielegalnie pozyskanego drewna.

Taka wycinka drzew zagraża szczególnie lasom afrykańskim, gdzie poziom kontroli i certyfikacji drewna jest nadal niski.

Pulpa papierowa

POLSKI

● cykl	● cycle
● talerz	● plate
● strefa	● zone
● soja	● soya
● wołowina	● beef
● półkula	● hemisphere
● łańcuch	● chain
● pasza	● forage
● nasiona	● seeds
● krowa	● cow

ANGIELSKI

Nie marnuj!

Jednym ze sposobów ograniczenia ubóstwa i likwidacji głodu jest odpowiedzialna produkcja i konsumpcja. Polska, podobnie jak inne kraje, ma tu wiele do poprawienia. Rocznie marnujemy 9 mln ton żywności, a mimo to nie wypadamy najgorzej na tle Europy. Na świecie zaś co roku wyrzuca się aż ponad miliard ton produktów żywnościowych!

Ludzie kupują znacznie więcej, niż potrzebują. Światowy rynek żywności to system naczyń połączonych. Nasza planeta może wyprodukować tylko ograniczoną ilość dóbr, jeśli więc kupujemy zbyt dużo żywności, musi ona zdrożeć. Ta niezauważalna dla nas podwyżka, dla innych (być może na innym kontynencie) może być na tyle duża, że będą głodować.

12 ODPOWIEDZIALNA
KONSUMPCJA
I PRODUKCJA

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO
ROZWOJU

CIEKAWOSTKA

Ograniczanie marnotrawstwa zasobów naturalnych możesz zacząć od drewna.

Jeśli Twój dom jest ogrzewany kominkiem, zadбай, by palić drewnem składowanym minimum przez dwa lata w przewiewnym i zadaszonym miejscu. Paląc mokrym, musisz liczyć się z tym, że najpierw zużyjesz energię na ogrzanie i odparowanie zawartej w nim wody, dopiero później zaczniesz ogrzewać dom. W ten sposób marnujesz ten cenny surowiec.

Zastanówmy się nad przyczynami marnowania żywności i spróbujmy zmienić swoje zachowania, takie jak: kupowanie zbyt dużej ilości produktów, przegapienie terminów przydatności do spożycia, niewłaściwe przechowywanie czy przygotowywanie zbyt dużych porcji posiłków.

02 Poniedziałek
Monday

Franciszka,
Władysława

03 Wtorek
Tuesday

Ryszarda,
Ireny

04 Środa
Wednesday

Izydora,
Benedykta

05 Czwartek
Thursday

Katarzyny,
Wincentego

06 Piątek
Friday

Izoldy,
Ireneusza

07 Sobota
Saturday

Rufina,
Donata

08 Niedziela
Sunday

Dionizego, Julii

KWIECIEŃ / APRIL

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
26	27	28	29	30	31	01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	01	02	03	04	05	06

POLSKI

ANGIELSKI

- głód ..... famine ●
- odpowiedzialny ..... conscious ●
- rocznie ..... annually ●
- wyrzucić ..... to throw away ●
- kupować ..... to buy ●
- niezauważalny ..... unnoticeable ●
- podwyżka ..... rise ●
- kontynent ..... continent ●
- głodować ..... to starve ●
- zastanowić się ..... to consider ●

Wyteż wzrok!

Etykieta to swego rodzaju świadectwo produktu. Producenci zamieszczają na niej informacje o swoich towarach. Są to np. skład, dane o kaloryczności i różnego rodzaju logotypy. Z etykiety możemy dowiedzieć się, czy dana firma stosuje się do zasad zrównoważonej gospodarki.

Każdy produkt wytwarzany jest w tzw. łańcuchu produkcji, składają się na niego etapy: pozyskania surowca, wytworzenia oraz utylizacji. Elementem zrównoważonej produkcji (na każdym etapie) jest poszanowanie praw natury i ludzi.

Certyfikaty (m.in. Fairtrade, FSC, PEFC, RSP0) świadczą o tym, że producent dba o środowisko, prawa pracowników i miejscowej ludności.

Jako świadomy konsument:

- najpierw myślę, potem kupuję;
- wymieniam lub oddaję to, co już mi się nie przyda;
- zwracam uwagę na certyfikaty;
- kupuję produkty wytwarzane lokalnie, ponieważ zmniejszam wtedy zanieczyszczenie powietrza związane z transportem na duże odległości;
- wybieram produkty o niższym śladzie ekologicznym i węglowym, np. wytworzone z naturalnych, odnawialnych surowców, takich jak drewno.

Zwracając uwagę na cykl życia produktu,

możemy wpływać na stan lasów na świecie.

09 **Poniedziałek**
Monday
Marii, Dymitra

10 **Wtorek**
Tuesday
*Michała,
Makarego*

11 **Środa**
Wednesday
Filipa, Leona

12 **Czwartek**
Thursday
*Juliusza,
Damiana*

13 **Piątek**
Friday
*Przemysława,
Idy*

14 **Sobota**
Saturday
*Bereniki,
Waleriana*

15 **Niedziela**
Sunday
*Wacławy,
Ludwiny*

Kwiecień / April

2018

Wiosna / Spring

słowniczek / glossary

KWIECIEŃ / APRIL

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
26	27	28	29	30	31	01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	01	02	03	04	05	06

POLSKI

ANGIELSKI

- etykieta ..... **label** ●
- etap ..... **stage** ●
- utylizacja ..... **utilization** ●
- poszanowanie ..... **respect** ●
- konsument ..... **consumer** ●
- myśleć ..... **to think** ●
- dzielić się ..... **to share** ●
- wymieniać ..... **to exchange** ●
- targ ..... **market** ●
- odległość ..... **distance** ●

Kupuj świadomie

Czy chodząc po supermarkecie i oglądając asortyment, zastanawiasz się czasami, skąd pochodzą artykuły? Jaką drogę przebyły: paczka makaronu, ulubiony baton z dodatkiem oleju palmowego czy pomidor, który bez problemu możesz kupić zimą? Często nie są to polskie produkty, nie mówiąc już o ich składnikach! Dlatego czytanie etykiet to podstawa świadomych zakupów. Zwracaj uwagę na skład produktu, kraj pochodzenia i certyfikaty. Dotyczy to nie tylko artykułów spożywczych, ale także wyrobów z drewna lub celulozy.

Wybór lokalnych produktów to wiele korzyści nie tylko dla konsumentów, ale także dla przedsiębiorców i, co najważniejsze, dla środowiska.

Kupując lokalnie:

- dbasz o swoje zdrowie – towary, które zostały wyprodukowane lub pozyskane w okolicy nie musiały być konserwowane, żeby dłużej zachować świeżość. Po grzyby lub jagody możesz wybrać się sam do pobliskiego lasu – będzie zdrowo i aktywnie;
- wspierasz miejscowych wytwórców i dostawców, a pieniądze zostają w Twojej okolicy, więc wszyscy na tym korzystają;
- wspierasz ochronę środowiska – krótszy transport oznacza mniej emisji gazów cieplarnianych.

Jeśli mieszkasz w większym mieście

i nie masz możliwości kupienia ekologicznej żywności bezpośrednio od rolnika lub na bazarze, możesz dołączyć do kooperatywy, która działa w Twojej okolicy. Kooperatywa to grupa ludzi, którzy samodzielnie zamawiają ekologiczną żywność i organizują dystrybucję wśród swoich członków.

16 **Poniedziałek**
Monday*Bernadety,
Cecyliana*17 **Wtorek**
Tuesday*Roberto,
Rudolfa*18 **Środa**
Wednesday*Alicji,
Bogusławy*19 **Czwartek**
Thursday*Adolfa,
Tymona* **Byk**
20.04-20.0520 **Piątek**
Friday*Agnieszki,
Czesława*21 **Sobota**
Saturday*Feliksa,
Bartosza*

Światowy Dzień Ziemi

22 **Niedziela**
Sunday*Kai, Łukasza*

KWIECIEŃ / APRIL

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
26	27	28	29	30	31	01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	01	02	03	04	05	06

POLSKI

● pochodzić	to come from ●
● paczka	pack ●
● makaron	pasta ●
● baton	bar ●
● pomidor	tomato ●
● kraj pochodzenia	country of origin ●
● lokalnie	locally ●
● jagoda	bilberry ●
● wspierać	to support ●
● dostawca	supplier ●

ANGIELSKI

Tylko słoik śmieci rocznie!

W 2015 r., statystycznie, każdy Polak wytworzył ok. 282 kg śmieci, z czego część znalazła się, niestety, także w polskich lasach. Brak świadomości, a także odpowiednich nawyków, których skutkiem byłyby redukcja ilości wytwarzanych odpadów, prowadzą do tego, że w zatrważającym tempie zanieczyszczamy nasze środowisko.

5R to skrót od 5 angielskich słów:

refuse – odmawiaj, **reduce** – zmniejszaj, **reuse** – używaj ponownie, **recycle** – poddawaj recyklingowi, **rot** – kompostuj.

CIEKAWOSTKA

Bea Johnson, propagatorka idei Zero Waste wytwarza razem ze swoją czteroosobową rodziną tylko jednolitrowy słoik odpadów rocznie!

Ze świadomą konsumpcją oraz ograniczaniem wytwarzania odpadów i śmieci związana jest zasada 5R. Czym ona jest? Zasada 5R to rezygnowanie z rzeczy, których tak naprawdę wcale nie potrzebujemy (np. darmowych plastikowych gadżetów), dostosowanie ilości nabywanych produktów do realnych potrzeb, ponowne używanie produktów, które się do tego nadają lub zastępowanie „jednorazówek” przedmiotami wielokrotnego użytku (np. materiałowa torba na zakupy zamiast plastikowej), znajdowanie nowych zastosowań dla zakupionych rzeczy i ich przerabianie, a na końcu kompostowanie odpadów biodegradowalnych. Ważne, by wdrażać te zasady właśnie w tej kolejności.

Leśnicy z Lasów Państwowych dbają o usuwanie śmieci z lasów.

Likwidacja nielegalnych wysypisk to koszt ok. 16 mln zł rocznie.

Co roku z lasów usuwa się taką ilość odpadów, jaka zmieściłaby się w 1000 wagonów kolejowych.

23 **Poniedziałek**
Monday*Jerzego,
Wojciecha,
Idziego*24 **Wtorek**
Tuesday*Aleksa,
Horacego*25 **Środa**
Wednesday*Jarosława,
Marka*26 **Czwartek**
Thursday*Marzeny,
Klaudiusza,
Marii*27 **Piątek**
Friday*Ludwika,
Piotra*28 **Sobota**
Saturday*Pawła, Walerii*29 **Niedziela**
Sunday*Danuty, Rity*

KWIECIEŃ / APRIL

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
26	27	28	29	30	31	01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	01	02	03	04	05	06

POLSKI

● stoik	jar
● liczba	amount
● statystycznie	statistically
● świadomość	awareness
● odpowiedni	proper
● skrót	abbreviation
● słowo	word
● rzecz	thing
● gadżet	gadget
● wielokrotny użytek	multiple use

ANGIELSKI

Drugie życie drewna

W dzisiejszych czasach producenci oferują nam sprzęty i produkty o bardzo krótkim cyklu życia. Tymczasem przedmioty wykonane z drewna są przeważnie trwałe i można je naprawiać: sklejać, sztukować, regenerować. Nie ma przeszkód, by nawet mocno zużytym drewnianym rzeczom, przy odrobinie chęci i zaangażowania, dać nowe życie. Zniszczone lub zużyte elementy można łatwo i tanio naprawić, a czasem nawet zwiększyć ich wartość przez odpowiednią obróbkę. Tzw. upcykling polega na wtórnym przetwarzaniu drewnianych odpadów, dzięki czemu powstają produkty o wartości wyższej niż przetwarzany surowiec.

Drewno to świetny surowiec wtórny do wielokrotnego recyklingu.

CIEKAWOSTKA

Popularnym produktem, który otrzymuje od twórców drugie życie, są drewniane palety transportowe.

Można z nich zrobić: łóżka, stoły, regały, meble ogrodowe oraz dziesiątki innych rzeczy. Warto też pamiętać, że drewno poddane nawet wielokrotnemu recyklingowi nadal zachowuje część zakumulowanego w nim węgla.

Drewno odzyskane z odpadów może być wykorzystane ponownie i po przetworzeniu stać się np. pudełkiem, panelem podłogowym lub płytą budowlaną.

Na znaczeniu zyskują też drzewne odpady poużytkowe pozyskane z sektora budowlanego, gospodarstw domowych, z obiektów mieszkalnych oraz handlu. W Polsce, według badań Instytutu Technologii Drewna w Poznaniu, podaż takich odpadów to ok. 5 mln m³ rocznie. Zdaniem specjalistów część z nich nadaje się do ponownego przetworzenia przemysłowego, a znakomitą większość można przeznaczyć na cele energetyczne.

30 Poniedziałek
Monday*Katarzyny,
Mariana*

Święto Pracy

01 Wtorek
Tuesday*Józefa,
Jeremiego*Dzień Flagi
Rzeczypospolitej Polskiej02 Środa
Wednesday*Zygmunta,
Anastazego*

Święto Konstytucji 3 Maja

03 Czwartek
Thursday*Marii, Marioli*04 Piątek
Friday*Floriana,
Moniki*05 Sobota
Saturday*Ireny,
Waldemara*06 Niedziela
Sunday*Judyty, Filipa*

MAJ / MAY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
30	01	02	03	04	05	06
07	08	09	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	17
28	29	30	31	01	02	03

POLSKI

ANGIELSKI

● naprawić	● to fix
● skleić	● to glue
● chęć	● will
● zaangażowanie	● commitment
● odzyskany	● recycled
● pudełko	● box
● panel podłogowy	● floor panel
● gospodarstwo domowe	● household
● handel	● trade
● większość	● majority

Drewno – wszyscy z niego korzystamy

Biorąc pod uwagę zdrowie człowieka, ochronę środowiska, przyszłość i możliwość rozwoju społeczeństw zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju, istotne jest, z jakich surowców człowiek korzysta obecnie i będzie korzystał w przyszłości.

Tekst: Ilona Mrowińska

Czy wiesz, że sektor drzewny w Polsce zatrudnia ok. 375 tys. osób, co oznacza, że jest z nim związany zawodowo co pięćdziesiąty Polak?

Czy wiesz, że Polska jest czwartym największym eksporterem mebli na świecie? Aż 9 z 10 mebli produkowanych w Polsce trafia na eksport.

Dowiedz się więcej
na stronie: www.lasy.gov.pl/drewno

Drewno, które obok kamienia jest najstarszym materiałem, ma blisko 30 tys. różnych zastosowań. Niektóre z nich są wręcz niewiarygodne. W 2016 r. szwedzcy naukowcy stworzyli technologię pozwalającą wyprodukować tzw. drewno transparentne, które jest mocniejsze od szkła!

Na co dzień drewno wykorzystywane jest m.in. w budownictwie, górnictwie, energetyce, do produkcji maszyn rolniczych i przemysłowych, podłóg, mebli, płyt, papieru i opakowań, narzędzi, instrumentów muzycznych, sprzętu sportowego, zabawek czy materiałów biurowych.

Wszyscy korzystamy z tego surowca i jego produktów. Czy kłóci się to z ekologicznym i zdrowym stylem życia? Zdecydowanie nie! Jest wręcz odwrotnie, o ile drewno pozyskuje się w sposób przyjazny dla środowiska naturalnego i zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju, tak jak w Polsce.

Drewno magazynuje węgiel, przyczyniając się do ograniczenia ilości CO₂ w atmosferze i tym samym łagodzenia zmian klimatycznych. Produkty z drewna podlegają szybkiemu i naturalnemu rozkładowi, co w niewielkim stopniu obciąża środowisko.

POLSKI

ANGIELSKI

● kamień	● stone ●
● zastosowanie	● use ●
● niewiarygodny	● incredible ●
● naukowiec	● scientist ●
● budownictwo	● construction ●
● górnictwo	● mining ●
● maszyna	● machine ●
● zabawka	● toy ●
● styl życia	● lifestyle ●
● obciążać	● to burden ●

Leśne apokalipsy

W apokaliptycznych wizjach Ziemia to sucha, wyjąłowiona planeta bez choćby odrobiny zieleni. Ludzie walczą o wodę i glebę, którą można uprawiać. W ten sposób reżyserzy filmów pokazują, co nas czeka, jeśli bez umiaru będziemy eksploatować zasoby naszej planety, w tym lasy.

Zbyt intensywne wylesianie, takie jak np. w Puszczy Amazońskiej, wpływa na kształtowanie się klimatu na całym świecie. Drzewa, transpirując, uwalniają znaczną ilość pary wodnej, która wraca na powierzchnię Ziemi w postaci opadów. Dlatego tam, gdzie na dużych obszarach usuwany jest las, pada mniej deszczu i występują susze. W niektórych rejonach może też wystąpić odwrotny skutek – powodzie będące skutkiem intensywnych opadów.

13 DZIAŁANIA
W DZIEDZINIE
KLIMATU

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO
ROZWOJU

CIĘKAWOSTKA

W polskich lasach jedną z największych klęsk wywołał huragan w Puszczy Piskiej, który w 2002 r. powalił drzewa na powierzchni 12 tys. ha.

Prawie 11% puszczy zostało praktycznie zmiecionych z powierzchni Ziemi.

Dzięki działaniom leśników rośnie tam już nowy las. Niewielki fragment pozostał nieodnowiony, by możliwe było obserwowanie naturalnych procesów odradzania się lasu.

Lasy są jak gąbka. Leśne rośliny, ściółka i gleba pochłaniają wielkie ilości wody, zapobiegając jej niekontrolowanemu rozlewaniu się. Las spowalnia spływ wody, dzięki czemu w rejonach górskich chroni glebę przed niszczeniem (erozją) i zapobiega powodziom w dolinach.

W ostatnich dekadach coraz częściej obserwujemy ekstremalne zjawiska pogodowe powodujące klęski żywiołowe. Huragany, gwałtowne ulewy, długotrwałe upały lub ekstremalne mrozy osłabiają las i mogą zagrażać jego trwałości.

07 **Poniedziałek**
Monday*Benedykta,
Gizeli*08 **Wtorek**
Tuesday*Stanisława,
Wiktora*09 **Środa**
Wednesday*Grzegorza,
Bożydara*10 **Czwartek**
Thursday*Antoniny,
Izydora*11 **Piątek**
Friday*Igi, Ignacego*12 **Sobota**
Saturday*Pankracego,
Joanny,
Achillesa*13 **Niedziela**
Sunday*Serwacego,
Glorii,
Gerwazego*

MAJ / MAY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
30	01	02	03	04	05	06
07	08	09	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	17
28	29	30	31	01	02	03

POLSKI

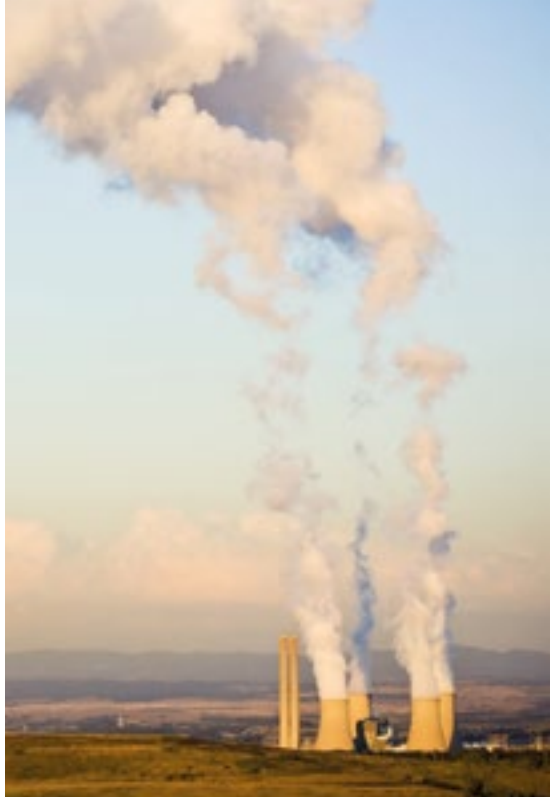
ANGIELSKI

● apokalipsa	apocalypse ●
● wizja	vision ●
● walczyć	to fight ●
● reżyser	director ●
● para wodna	steam ●
● wracać	to return ●
● deszcz	rain ●
● susza	drought ●
● ściółka	litter ●
● pochłaniać	to absorb ●

W obronie klimatu

Zmiany klimatu dotyczą ludzi na całym świecie, dlatego przeciwdziałanie ich skutkom jest wyzwaniem globalnym i wymaga skoordynowanej współpracy na szczeblu międzynarodowym. Właśnie z tego powodu w 2015 r. na szczycie klimatycznym w Paryżu wszystkie państwa zgodziły się, że należy dążyć do ograniczenia wzrostu globalnego ocieplenia.

Skutki zmian klimatycznych, m.in.: podniesienie poziomu mórz i oceanów oraz ekstremalne zjawiska pogodowe, już teraz mają wpływ na zdrowie publiczne, bezpieczeństwo żywnościowe i wodne, migrację, zachowanie pokoju i bezpieczeństwa na świecie, a w przyszłości mogą zagrozić życiu ludzi i całemu środowisku przyrodniczemu.

Na łagodzenie zmian klimatycznych mają wpływ codzienne indywidualne zachowania, np. oszczędzanie energii czy korzystanie z roweru lub komunikacji zbiorowej zamiast samochodu.

To działania lokalne. Natomiast najważniejsze globalne działania, które należy niezwłocznie podjąć to: rozwój gospodarek krajowych opartych na technologiach energii odnawialnych oraz powszechna edukacja na temat konieczności łagodzenia zmian klimatycznych i ich skutków.

Pamiętasz, jak to jest w upalny dzień wejść do lasu?

Od razu można poczuć się lepiej. Lasy oddziałują też na klimat w skali globalnej. Pochłaniają dwutlenek węgla będący głównym gazem cieplarnianym, a w drewnie akumulują węgiel.

14 Poniedziałek
Monday

Bonifacego,
Dobiesława

Dzień Polskiej
Niezapominajki

15 Wtorek
Tuesday

Zofii, Nadziei

Maj / May

16 Środa
Wednesday

Andrzeja,
Jędrzeja

17 Czwartek
Thursday

Brunona,
Paschalisa

2018

Wiosna / Spring

18 Piątek
Friday

Eryka, Feliksa

19 Sobota
Saturday

Kryspina,
Piotra

Zielone Świątki

20 Niedziela
Sunday

Bazylego,
Aleksandra

MAJ / MAY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
30	01	02	03	04	05	06
07	08	09	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	17
28	29	30	31	01	02	03

POLSKI

ANGIELSKI

- zmiany klimatu ..... **climate changes** ●
- skoordynowany ..... **coordinated** ●
- współpraca ..... **cooperation** ●
- zgodzić się ..... **to agree** ●
- dążyć do ..... **to strive** ●
- skutek ..... **consequence** ●
- globalny ..... **global** ●
- niezwłocznie ..... **immediately** ●
- podjąć ..... **to undertake** ●
- oparty na ..... **based on** ●

Słowniczek / glossary

Huragany, tajfuny i powodzie

Zmiany klimatu to nie tylko problem ocieplenia. Związane są z nimi także gwałtowne zjawiska atmosferyczne (tajfuny, huragany, tornada). Przeciwdziałaniu im sprzyja zwiększanie powierzchni lasów lub choćby ograniczenie deforestacji. A będzie to możliwe dopiero wtedy, gdy kosztem lasu nie będą powstawały nowe pola, pastwiska i plantacje. Tym bardziej, że zgodnie z konwencją ONZ, kraje rozwinięte powinny wywiązać się ze swojego zobowiązania i przekazać krajom rozwijającym się środki na działania ograniczające skutki zmian klimatu.

22 maja to Międzynarodowy Dzień Różnorodności Biologicznej.

Z tej okazji leśnicy w całej Polsce przygotowują specjalne wydarzenia edukacyjne. Więcej informacji na stronie: <http://www.lasy.gov.pl/edukacja/edukacja-w-lp>

Ważne jest także podnoszenie świadomości społeczeństw dotyczące możliwości ograniczania skutków zmian klimatycznych. A te mogą dotyczyć zwłaszcza kraje wyspiarskie (huragany, podnoszenie poziomu wód) i najsłabiej rozwinięte. ONZ dostrzega tam wagę promowania właściwego planowania i zarządzania. Sugeruje skupienie uwagi na pomijanych, czy marginalizowanych do tej pory grupach społecznych.

CIEKAWOSTKA

Zmiany klimatyczne dotykają również lasy w naszym kraju.

Uważa się, że mogą mieć wpływ na zamieranie świerków, zarówno w Beskidzie Śląskim, jak i w Puszczy Białowieskiej.

✿ Bliźnięta
21.05-21.06

21 Poniedziałek
Monday
Wiktora, Jana

Międzynarodowy Dzień
Różnorodności Biologicznej

22 Wtorek
Tuesday
*Heleny,
Wiesławy*

23 Środa
Wednesday
Iwony, Emilii

24 Czwartek
Thursday
*Joanny,
Zuzanny*

25 Piątek
Friday
*Borysława,
Grzegorza*

Dzień Matki

26 Sobota
Saturday
Filipa, Pauliny

27 Niedziela
Sunday
*Augustyna,
Juliana*

Maj / May

2018

Wiosna / Spring

Słowniczek / glossary

MAJ / MAY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
30	01	02	03	04	05	06
07	08	09	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	17
28	29	30	31	01	02	03

POLSKI

ANGIELSKI

- konwencja ..... convention ●
- zobowiązanie ..... commitment ●
- przekazać ..... to transfer ●
- ważny ..... important ●
- promować ..... to promote ●
- planowanie ..... planning ●
- skupić ..... to focus ●
- pomijany ..... neglected ●
- marginalizowany ..... marginalized ●
- grupa ..... group ●

Bez drewna ani rusz

Jeszcze kilkadziesiąt lat temu ludzie na wsi wykorzystywali przede wszystkim naturalne, nieprzetworzone surowce, tj. drewno i glinę. Produkowali z nich niemal wszystko: od wiader na wodę, przez garnki i meble po domy. Nie wytwarzali przy tym niemal żadnych odpadów.

Dziś jest inaczej, ale drewno wciąż nas otacza. Wyobraź sobie, że z Twojego domu znikają przedmioty wykonane z drewna. Oprócz łóżka, stołu, książek i papieru toaletowego, z kuchni zniknie część opakowań, a z szafy niektóre ubrania wszystko to bowiem można wykonać z celulozy wchodzącej w skład drewna.

Aby zapewnić trwałą i zrównoważoną gospodarkę leśną, leśnicy pozyskują drewno w sposób odpowiedzialny, a w miejsce wyciętych drzew sadzone są nowe.

CIEKAWOSTKA

Szczelne wiadro na wodę można dość łatwo wykonać, wypychając ciasno drewniany krążek w cylinder zrobiony z brzoźowej kory.

Drewniane kołki zaś, zastępujące niedostępne kiedyś żelazne gwoździe, można wykonać z niezwykle trwałego i mocnego drewna cisowego.

Pamiętać jednak należy, że cis jest pod ochroną częściową.

Drewno jest surowcem ekologicznym, ponieważ jest naturalne i łatwo biodegradowalne, a także w pełni odnawialne. Nie można tego powiedzieć o produktach pochodzących z ropy naftowej, jak olej opałowy używany do ogrzewania domów, czy o tych zawierających substancje ropopochodne, jak np. tkaniny poliestrowe.

28 **Poniedziałek**
Monday
Justa, Jaromira

29 **Wtorek**
Tuesday
*Magdaleny,
Bogumiły*

Maj / May

30 **Środa**
Wednesday
*Karola,
Ferdynanda*

Boże Ciało

31 **Czwartek**
Thursday
*Anieli,
Petroneli*

2018

Wiosna / Spring

Dzień Dziecka

01 **Piątek**
Friday
*Jakuba,
Justyna*

02 **Sobota**
Saturday
*Erazma,
Marianny*

03 **Niedziela**
Sunday
*Leszka,
Tamary*

MAJ / MAY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
30	01	02	03	04	05	06
07	08	09	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	17
28	29	30	31	01	02	03

POLSKI

ANGIELSKI

- wieś ..... **countryside** ●
- nieprzetworzony ..... **unprocessed** ●
- glina ..... **clay** ●
- wiadro ..... **bucket** ●
- garnek ..... **pot** ●
- meble ..... **furniture** ●
- wyobrazić sobie ..... **to imagine** ●
- zniknąć ..... **to disappear** ●
- książka ..... **book** ●
- kuchnia ..... **kitchen** ●

Słowniczek / glossary

Tylko w Europie przybywa

W ciągu pięciu tysięcy lat rozwoju naszej cywilizacji człowiek na trwałe wyciął według różnych szacunków połowę lub jedną trzecią wszystkich lasów. W ich miejsce pojawiły się pola uprawne, łąki i pastwiska oraz miasta i wsie. Obecnie lasy porastają ponad 30% powierzchni lądów i zajmują 4 mld hektarów.

Tekst: Wiktor Naturski

Pustynnienie terenów leśnych

AUSTRALIA

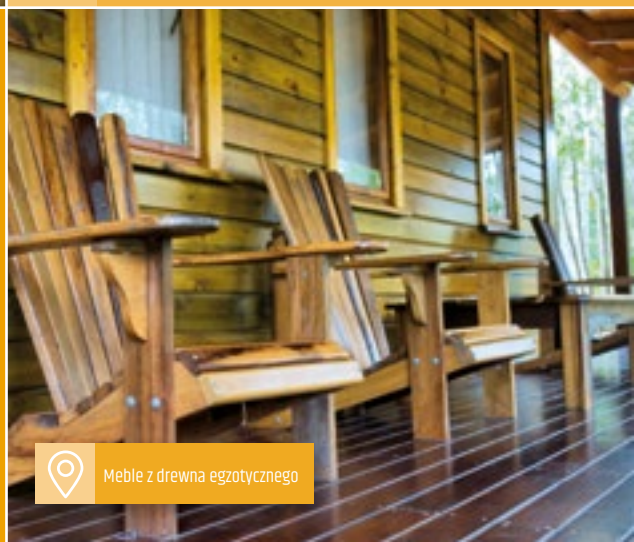
Ten najmniejszy suchy kontynent traci lasy w wyniku pożarów, a tereny pustynne wciąż się powiększają. Odpowiadają za to m.in. globalne ocieplenie i zmiany klimatu.

AFRYKA

Lasów ubywa, ponieważ pozyskuje się tam wiele cennych gatunków drewna, które trafiają na rynek jako np. materiał służący do ekskluzywnego wyposażenia łazienek czy na podłogi tarasów.

Wiele obszarów leśnych w Afryce jest wylesianych z powodu pozyskiwania rzadkich minerałów, potrzebnych m.in. do budowy urządzeń elektronicznych.

Mebel z drewna egzotycznego

Plantacja eukaliptusa w Azji

Wycinka Puszczy Amazońskiej

AZJA

Lasy naturalne znikają tu w zastraszającym tempie. Są one przede wszystkim wypalane, a uzyskane w ten sposób tereny zamieniane na plantacje palmy olejowej. Wiele lasów namorzynowych ginie, bo w ich miejsce zakładane są plaże i farmy z hodowlą krewetek. Natomiast w Chinach trwają największe w historii naszej planety zalesienia. Powstają gigantyczne plantacje rosnącego w rekordowym tempie eukaliptusa. Są to jednak „zielone pustynie” niszczące delikatną równowagę środowiska.

AMERYKA POŁUDNIOWA

Płuca ziemi giną przez... hamburgery. Tak, najbardziej naturalne ekosystemy leśne Puszczy Amazońskiej zamieniane są na pastwiska dla krów lub na pola uprawne pod soję – główny składnik wysokobiałkowej paszy dla bydła. Światowa konsumpcja mięsa wzrasta, a przez naszą zachłanność giną lasy.

AMERYKA PÓŁNOCNA

W ciągu ostatnich 20 lat lasy tego kontynentu nie zmieniły swojego areалу, mimo że występuje tam największa konsumpcja produktów drewnopochodnych. Apetyt na drewno zaspokaja import z innych miejsc na Ziemi.

EUROPA

To jedyny kontynent, na którym lasów przybywa w sposób zrównoważony! Dzięki opracowaniu zasad gospodarowania nimi w sposób trwały, a także dzięki dobremu zarządzaniu, europejskich lasów jest coraz więcej. W Polsce, od końca II wojny światowej lasów konsekwentnie przybywa. Spośród krajów europejskich Polska ma największy odsetek lasów z certyfikatami FSC i PEFC.

POLSKI

ANGIELSKI

szacunki	estimates
łąka	meadow
pastwisko	pasture
łazienka	bathroom
taras	terrace
minerał	mineral
plaża	beach
płuca	lungs
zachłanność	gluttony
europejski	European

Ważna woda

Większość, bo aż 2/3 powierzchni naszego globu, pokrywa woda. Głównie są to morza i oceany. Jeziora i rzeki zajmują zaledwie niespełna 1% Ziemi. Środowisko wodne związane jest z ogromną, często jeszcze nie do końca rozpoznaną, różnorodnością biologiczną. Naukowcy szacują, że w środowisku wodnym może występować około 2,2 mln gatunków, z czego dotąd zidentyfikowano zaledwie 11%. Do dziś opisano ok. 230 tys. gatunków, w tym 200 tys. należących do królestwa zwierząt.

14 ŻYĆIE
POD WODĄ

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO
ROZWOJU

CIEKAWOSTKA

Od ponad 20 lat Lasy Państwowe prowadzą różne programy związane z magazynowaniem (retencją) wody w lasach. Tworzenie małych zbiorników wodnych i dbanie o naturalne zbiorniki, np. oczka wodne czy źródlika, powoduje m.in. wzrost różnorodności gatunkowej – zasiedlanie terenów wokół zbiornika przez gatunki związane ze środowiskiem wodnym.

Woda jest siłą napędową życia na Ziemi. Jej znaczenie dla człowieka i jego gospodarki jest nie do przecenienia, np. rybołówstwo zapewnia pracę ponad 200 milionom ludzi. Niestety, z powodu działalności człowieka, 40% ekosystemów morskich i oceanicznych jest silnie zaburzonych. Dlatego warunkiem niezbędnym, zarówno dla ochrony „życia pod wodą”, jak i pomyślnej przyszłości społeczeństw, jest zrównoważone zarządzanie zasobami wód. Aby zapewnić dobry stan i produktywność ekosystemów wodnych, należy przede wszystkim zmniejszyć poziom ich zanieczyszczeń, chronić zagrożone gatunki przed wyginięciem oraz wyeliminować nadmierne połowy ryb.

Dowiedz się więcej:
[www.ckps.lasy.gov.pl/
retencja-nizinna-w-lasach](http://www.ckps.lasy.gov.pl/retencja-nizinna-w-lasach)

04 **Poniedziałek**
Monday*Franciszka,
Karola*

Światowy Dzień Środowiska

05 **Wtorek**
Tuesday*Waltera,
Bonifacego*06 **Środa**
Wednesday*Norberta,
Laurentego*07 **Czwartek**
Thursday*Roberta,
Ariadny*08 **Piątek**
Friday*Medarda,
Maksyma*09 **Sobota**
Saturday*Felicjana,
Anny*10 **Niedziela**
Sunday*Bogumiła,
Małgorzaty*

CZERWIEC / JUNE

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
28	29	30	31	01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	01

POLSKI

ANGIELSKI

● woda	water ●
● morze	sea ●
● ocean	ocean ●
● jezioro	lake ●
● rzeka	river ●
● królestwo zwierząt	animal kingdom ●
● znaczenie	meaning ●
● zapewnić	to guarantee ●
● praca	job ●

Lądowe, czyli leśne?

Jednym z istotnych czynników warunkujących życie na Ziemi jest różnorodność biologiczna: genetyczna, gatunkowa i ekosystemowa. Imponująca liczba ok. 2 mln opisanych i skatalogowanych gatunków, w większości żyjących na lądzie – tych od mikroskopijnej bakterii glebowej po mamutowce olbrzymie – wciąż nie jest ostateczna. Naukowcy szacują, że nadal 86% gatunków lądowych czeka na odkrycie.

Różnorodność organizmów i niezliczone powiązania między nimi zapewniają równowagę biosfery i jej prawidłowe funkcjonowanie. Działalność człowieka zaburza jednak tę równowagę i może zagrozić dalszemu rozwojowi życia na Ziemi.

15 ŻYCIE NA LĄDZIE

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

CIEKAWOSTKA

Czy wiesz, że ponad 80% wszystkich poznanych gatunków roślin i zwierząt żyjących na lądzie jest związanych z lasami?

Najważniejszymi wyzwaniami, które należy podjąć dla ochrony życia na lądzie, są:

- ochrona i zrównoważone użytkowanie kluczowych dla życia na Ziemi ekosystemów leśnych, mokradeł oraz terenów górskich;
- zahamowanie tempa wymierania rzadkich gatunków zwierząt i roślin;
- zwalczanie kłusownictwa i handlu chronionymi gatunkami;
- zapobieganie wprowadzaniu obcych gatunków zagrażających miejscowej florze i faunie;
- zahamowanie globalnego procesu wylesiania;
- przeciwdziałanie pustynnieniu i degradacji gleb.

11 **Poniedziałek**
Monday

*Barnaby,
Radomira*

12 **Wtorek**
Tuesday

Janiny, Jana

13 **Środa**
Wednesday

*Antoniego,
Lucjana*

14 **Czwartek**
Thursday

Elizy, Bazylego

15 **Piątek**
Friday

Jolanty, Wita

16 **Sobota**
Saturday

Aliny, Benona

17 **Niedziela**
Sunday

*Ignacego,
Alberta*

Czerwiec / June

2018

Lato / Summer

CZERWIEC / JUNE

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
28	29	30	31	01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	01

POLSKI

ANGIELSKI

- istotny ..... **essential** ●
- czynnik ..... **factor** ●
- skatalogowany ..... **catalogued** ●
- bakteria ..... **bacteria** ●
- mamutowiec olbrzymi ..... **giant sequoia** ●
- ostateczny ..... **final** ●
- odkryć ..... **to discover** ●
- różnorodność ..... **diversity** ●
- kluczowy ..... **crucial** ●
- kłusownictwo ..... **poaching** ●

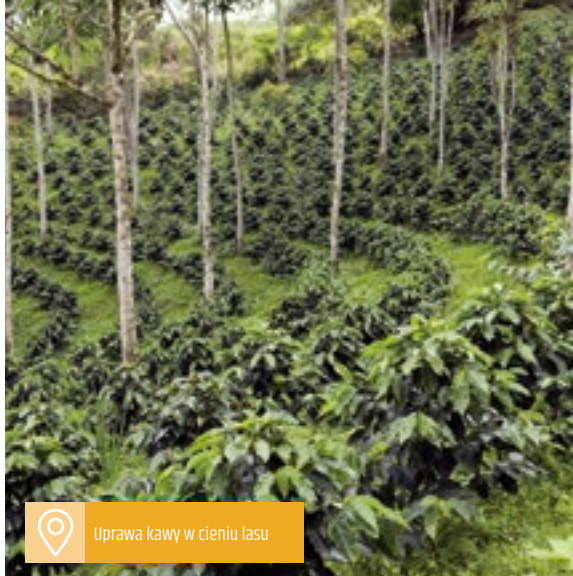

słowniczek / glossary

Stop wylesianiu!

Rosnąca liczba ludności oraz kurczące się zasoby naszej planety spowodowały, że w krajach „globalnego Południa” zaczęto szukać innowacyjnych rozwiązań, aby poprawić sytuację terenów leśnych. Są to regiony bogate w zasoby naturalne, a produkcja tam niewiele kosztuje. To właśnie dlatego w Ameryce Południowej, Afryce i Azji światowi producenci żywności ulokowali swoje plantacje i hodowle.

Uprawa kawy w cieniu lasu

Lasy pokrywają 30% powierzchni Ziemi. Zamieszkuje je ponad 80% wszystkich gatunków zwierząt, roślin i owadów żyjących na lądzie.

CIEKAWOSTKA

W Polsce lasów przybywa. Od drugiej wojny światowej lesistość Polski wzrosła z 21 do prawie 30%.

Zwiększa się nie tylko ich powierzchnia, ale także ilość (miąższość) zgromadzonego w lasach drewna oraz wiek drzew. Polskie lasy są coraz bardziej zróżnicowane i cenne. Pełnią też wiele funkcji. Są miejscem życia wielu gatunków roślin i zwierząt, chronią klimat, umożliwiają wypoczynek oraz dostarczają najbardziej ekologicznego surowca, czyli drewna. Jest to możliwe dzięki trwale zrównoważonej gospodarce leśnej prowadzonej przez leśników zatrudnionych w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe.

Jednym z takich rozwiązań jest agroleśnictwo, czyli hodowla lasów i roślin uprawnych w jednym miejscu. Pozwala to nie tylko na znaczne zwiększenie produkcji, ale powoduje też intensyfikację pochłaniania CO₂ z atmosfery. Kolejnym rozwiązaniem jest mechanizm REDD+ (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation). Polega on na tym, że państwa wysoko rozwinięte finansują ochronę lasów w państwach rozwijających się. Mówiąc w skrócie, prowadzi on do tego, by drzewo rosnące było więcej warte niż po ścięciu. Jeszcze innymi rozwiązaniami przeciwdziałającymi wylesianiu są systemy certyfikacji czy też moratoria (np. w Indonezji w ten sposób zakazano przekształcania mokradeł i lasów pierwotnych w tereny pod uprawy rolnicze).

18 **Poniedziałek**
Monday

*Elżbiety,
Marka*

19 **Wtorek**
Tuesday

*Gerwazego,
Protazego*

Czerwiec / June

20 **Środa**
Wednesday

Bogny, Diny

21 **Czwartek**
Thursday

Alicji, Alojzego

2018

Lato / Summer

Rak
22.06-22.07

Koniec roku szkolnego

22 **Piątek**
Friday

*Pauliny,
Tomasza*

23 **Sobota**
Saturday

*Wandy,
Zenona*

24 **Niedziela**
Sunday

Jana, Danuty

CZERWIEC / JUNE

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
28	29	30	31	01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	01

POLSKI

ANGIELSKI

- kosztować ..... **to cost**
- agroleśnictwo ..... **agroforestry**
- miejsce ..... **place**
- wyłapywać ..... **to capture**
- atmosfera ..... **atmosphere**
- mechanizm ..... **mechanism**
- finansować ..... **to finance**
- przeciwdziałać ..... **to counteract**
- moratorium ..... **moratorium**
- mokradło ..... **wetland**

słowniczek / glossary

Na ratunek kurakowi!

Leśnicy wiedzą, jak pomagać przyrodzie. Odtwarzają zagrożone siedliska lasów łęgowych, zajmują się też reintrodukcją zagrożonych wyginięciem gatunków. Reintrodukcja to ponowne wprowadzanie gatunku do siedliska, na którym kiedyś licznie występował. Działanie to jest istotnym elementem zrównoważonej gospodarki leśnej. W ten sposób odbudowuje się populacje zwierząt lub roślin. Świadczą o tym licznie występujące w Polsce bobry, czy też coraz częściej spotykane żubry, żółwie błotne, rysie i sokoły wędrownie.

Leśnicy mają wiele sukcesów w reintrodukcji głuszcza.

Od ponad 60 lat Lasy Państwowe starają się także zwiększyć liczbę głuszców – rzadkich ptaków zagrożonych wyginięciem. Młode głuszce hodowane są przez leśników w wolierych, a następnie wypuszczane na wolność. Przebywanie w wolierych chroni ptaki przed drapieżnikami. O tym, że dotychczasowe działania leśników się sprawdzają, świadczy liczebność tych majestatycznych leśnych kuraków szacowana na ok. 300-600 osobników.

CIEKAWOSTKA

Głuszcę nazywany jest leśnym solistą.

W jego miłosnej pieśni rozbrzmiewającej podczas tokowania usłyszeć można m.in. odgłosy kija uderzającego o kij czy też korka wyciąganego z butelki, a nawet dźwięki przypominające ostrzenie kosy. Poszczególne zwrotki pieśni głuszcza w języku myśliwskim nazywamy kłapaniem, trelowaniem, korkowaniem i szlifowaniem.

Głuszcę w wolierych

25 **Poniedziałek**
Monday
_____
*Łucji,
Wilhelma*

26 **Wtorek**
Tuesday
_____
Jana, Pawła

27 **Środa**
Wednesday
_____
*Władysława,
Maryli*

28 **Czwartek**
Thursday
_____
*Ireneusza,
Leona*

29 **Piątek**
Friday
_____
Piotra, Pawła

30 **Sobota**
Saturday
_____
Emilii, Lucyny

01 **Niedziela**
Sunday
_____
*Haliny,
Mariana*

CZERWIEC / JUNE

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
28	29	30	31	01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	01

POLSKI

ANGIELSKI

● ratunek	rescue ●
● odtwarzać	to restore ●
● reintrodukcja	reintroduction ●
● wprowadzanie	bringing again ●
● siedlisko	habitat ●
● występować	to occur ●
● bóbr	beaver ●
● żubr	bison ●
● żółw	terrapin ●
● ryś	lynx ●

3-4-5-6... R

Czy istnieje jakaś reguła, która wskaże, że żyjemy w duchu zrównoważonego rozwoju? Można przyjąć, że decyduje o tym nasze podejście do siebie, do innych ludzi i do świata przyrody.

Tekst: Wiktor Naturski

Nasze dobre działania możemy rozpocząć od zastosowania zasady 3R, a może 4R, choć właściwie tych „R” jest jeszcze więcej... Jeżeli chcemy być odpowiedzialnymi konsumentami, powinniśmy przemyśleć swoje codzienne nawyki. Te właściwe po angielsku zaczynają się na literę „r”:

słowniczek / glossary

POLSKI

ANGIELSKI

- podejście ..... **approach** ●
- spróbować ..... **to try** ●
- zastosować ..... **to apply** ●
- przemyśleć ..... **to think over** ●
- zaspokoić potrzebę ..... **to satisfy a need** ●
- ulotka ..... **leaflet** ●
- darmowy ..... **free** ●
- kompost ..... **compost** ●
- sąsiedztwo ..... **neighbourhood** ●
- mądry ..... **wise** ●

RETHINK (przemysli)

Czy naprawdę muszę to mieć?
Czy nie mogę swojej potrzeby
zaspokoić w inny sposób?

REDUCE (ogranicz)

Czy na pewno tego potrzebuję?
Czy muszę mieć tego aż tyle?

REUSE (użyj ponownie)

Czy muszę sięgać po nowe? Czy mogę
to wykorzystać także w inny sposób?

RECYCLE (poddaj recyklingowi)

Co się stanie, gdy będę musiał to wyrzucić?
Czy to może być surowcem wtórnym?
Czy nadaje się to do ponownego
wykorzystania lub przetworzenia?

REFUSE (odmawiaj)

Czy przeczytam tę ulotkę?
Czy wykorzystam tę darmową rzecz?
Czy nie będę miał kłopotu, żeby to
podać recyklingowi?

ROT (kompostuj)

Czy mogę to zamienić na kompost?
Czy muszę to wyrzucić do śmieci?

Jako świadomy konsument:

- Najpierw myślę, potem kupuję. Ale dopiero wówczas, gdy uznam, że inaczej się nie da.
- Dzielę się, wymieniam, oddaję, używam wspólnie. Korzystam np. z sąsiedzkiej pomocy, z pchlich targów, z garażowych wyprzedaży.
- Zwracam uwagę na certyfikaty. To ma znaczenie! FSC, PEFC, Fair Trade, Rainforest Alliance, RSPO – warto znać znaczenie tych skrótów.
- Kupuję towary i usługi wytwarzane lokalnie. Wiąże się to nie tylko ze świadomym lokowaniem pieniędzy w najbliższym sąsiedztwie, ale także z wpływem transportu na środowisko. Zamiast bananów kupię maliny lub jabłka, zamiast egzotycznego drewna – polskie z certyfikatami.
- Wybieram produkty o niższym śladzie węglowym i ekologicznym. Zwracam uwagę, z czego jest zrobiony dany produkt i wybieram takie, które są mniej przerobione, oszczędniej zapakowane, bardziej naturalne i lokalne.
- Jestem aktywny w dzieleniu się wiedzą. To ważne, żeby podzielić się tym, co wiem o mądrym świadomym kupowaniu i świadomej konsumpcji. Nie jestem obojętny na zubożenie innych, bo moja postawa może bardzo dużo zmienić.

Pokój to nie tylko brak wojny

Pokój i sprawiedliwość to wielkie wyzwania dla współczesnych społeczeństw. Wojna w Syrii, a także inne toczące się konflikty zmusiły setki tysięcy ludzi do opuszczenia swoich domów i poszukiwania schronienia w innych krajach. Ale pokój to nie tylko brak wojen. To także prawo do wolności słowa, dostęp do informacji i wymiaru sprawiedliwości. To budowanie silnych, efektywnych i odpowiedzialnych instytucji na wszystkich szczeblach krajowych i międzynarodowych oraz wspieranie dążenia do pokoju i sprawiedliwości na świecie. Rządy prawa oraz rozwój są silnie ze sobą powiązane i nawzajem się wzmacniają. I właśnie dlatego są konieczne dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju społeczeństw.

CELE **ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU**

CIEKAWOSTKA

W książce „Nasze dziedzictwo leśne” prof. Tadeusz Marszałek pisze:

„Żadna z dotychczasowych cywilizacji nie umiała obejść się bez lasu. Istnieje nawet przepowiednia głosząca, że ostatnia wojna na naszej planecie będzie wojną o resztki zasobów leśnych. Oczywiście sama przepowiednia jest mało prawdopodobna. Tkwi w niej jednak zawołanie o podejmowanie działań umożliwiających zachowanie tego najcenniejszego a zarazem najpiękniejszego składnika naszej planety”.

Globalny pokój i sprawiedliwość wymagają aktywnego, otwartego społeczeństwa, w którym wszyscy mają równe szanse, a także walki z ubóstwem, przemocą i wykluczeniem. Są wyzwaniem dla każdego mieszkańca Ziemi.

02 **Poniedziałek**
Monday
*Jagody,
Urbana*

03 **Wtorek**
Tuesday
Anatola, Jacka

04 **Środa**
Wednesday
*Malwiny,
Odana*

05 **Czwartek**
Thursday
*Marii,
Antoniego*

06 **Piątek**
Friday
*Dominiki,
Gotarda*

07 **Sobota**
Saturday
*Benedykta,
Cyryla*

08 **Niedziela**
Sunday
*Adriany,
Eugeniusza*

LIPIEC / JULY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
25	26	27	28	29	30	01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	01	02	03	04	05

POLSKI

ANGIELSKI

wojna	war
pokój	peace
sprawiedliwość	justice
konflikt	conflict
zmusić	to force
przemoc	violence
wolność słowa	freedom of speech
informacje	information
wymiar sprawiedliwości	the judiciary
silny	strong

Ziemia, „która żywi i chowa”

Problemy wynikające z nadmiernego wykorzystywania zasobów przyrodniczych można próbować rozwiązywać tylko wtedy, gdy ludzie będą ze sobą współpracować. A dotyczą one wszystkich, bez względu na wyznanie. Spośród ponad siedmiu miliardów ludzi żyjących na Ziemi, co trzeci to chrześcijanin, co piąty jest wyznawcą Allaha, a około 13% ludzkości to hinduiści, 6% – buddyści, a 12% to wyznawcy innych religii. Cała reszta, czyli 14%, to niewierzący. W 2009 r. została opublikowana Buddyjska Deklaracja w Sprawie Zmian Klimatu. Autorzy dokumentu ostrzegają, że zostało nam bardzo niewiele czasu na podjęcie skutecznego działania w celu uchronienia wielu różnorodnych i pięknych form życia na Ziemi.

Sw. Franciszek z Asyżu

W każdej z doktryn religijnych można odnaleźć ekologiczne przesłanie, w którym wyraźnie jest podkreślona odpowiedzialność człowieka za stan przyrody.

CIEKAWOSTKA

W 2004 r. polscy leśnicy poprosili papieża Jana Pawła II o pobłogosławienie 2,5 kg nasion dębu Chrobry, uznawanego za najstarszy dąb szypułkowy w Polsce.

Drzewa, które z nich powstały, nazywane są dębami papieskimi. Odwiedzając miejsca, w których rosną, można zdobyć Pielgrzymią Oznakę Krajoznawczą PTTK.

W czerwcu 2015 r. ukazała się encyklika papieża Franciszka, pt. „Laudato Si”, co w tłumaczeniu oznacza „Pochwalony bądź”. Tytuł został zaczerpnięty ze słynnej pieśni św. Franciszka, patrona ekologów, w której Ziemia porównywana jest do siostry, „która nas żywi i chowa”. Siostra ta protestuje z powodu zła, jakie jej wyrządzamy nieodpowiedzialnym wykorzystywaniem i rabunkową eksploatacją dóbr, które Bóg w niej umieścił. Encyklika skierowana jest nie tylko do katolików, lecz „do każdej osoby mieszkającej na tej planecie”, „do wszystkich osób dobrej woli”. W Encyklice papież przypomina, że nasze postawy oraz wybory polityczne, konsumpcyjne i kulturowe są nierozzerwalnie związane z ekologią.

09 **Poniedziałek**
Monday

*Lukrecji,
Weroniki*

10 **Wtorek**
Tuesday

Olafa, Witalisa

Lipiec / July

11 **Środa**
Wednesday

Olgi, Kaliny

12 **Czwartek**
Thursday

Jana, Brunona

2018

Lato / Summer

13 **Piątek**
Friday

*Ernesta,
Małgorzaty*

14 **Sobota**
Saturday

*Stelli,
Bonawentury*

15 **Niedziela**
Sunday

*Dawida,
Henryka*

LIPIEC / JULY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
25	26	27	28	29	30	01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	01	02	03	04	05

POLSKI

ANGIELSKI

- wyznawca ..... **believer** ●
- religia ..... **religion** ●
- nadużywanie ..... **abuse** ●
- współpracować ..... **to cooperate** ●
- przesłanie ..... **the message** ●
- przedstawiciel ..... **representative** ●
- kościół ..... **church** ●
- encyklika ..... **encyclical** ●
- tytuł ..... **title** ●
- katolik ..... **catholic** ●

słowniczek / glossary

Zmniejszyć nierówności

Rozwój świata nie jest zrównoważony, jeśli „bogata Północ” rozwija się szybko, a „biedne Południe” w bardzo wolnym tempie lub wcale. Z taką sytuacją mamy do czynienia obecnie i wywołuje ona różnego rodzaju napięcia, takie jak np. obecny kryzys migracyjny. Dlatego kraje „bogatej Północy” podjęły różnego rodzaju zobowiązania, których celem jest zniwelowanie nierówności.

17 PARTNERSTWA
NA RZECZ CELÓW

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO
ROZWOJU

Aukcja drewna cennego
(odbywa się zimą).

Cele wyznaczone społeczności międzynarodowej przez ONZ zakładają przede wszystkim pełne wdrożenie dotychczasowych zobowiązań, zwłaszcza finansowych. Kraje europejskie już 50 lat temu postanowiły przekazywać część dochodu narodowego jako pomoc finansową na rozwój państw biedniejszych. Europa jest największym światowym darczyńcą. Pochodzi z niej 60% wszystkich środków pomocowych. Sama jednak pomoc finansowa nie wystarczy. Potrzebna jest współpraca przy wymianie i dzieleniu się technologiami, zwłaszcza tymi, które sprzyjają środowisku. Niezbędny jest również lepszy dostęp krajów rozwijających się do rynków światowych. Europa to także główny partner handlowy wszystkich krajów Afryki Subsaharyjskiej.

CIEKAWOSTKA

Czy wiesz, że sprzedaż drewna w Polsce prowadzona jest niemal w całości na aukcjach internetowych przypominających te znane np. z Allegro? Umożliwia to wszystkim zainteresowanym równy dostęp do surowca drzewnego.

16 **Poniedziałek**
Monday*Eustachego,
Marii*17 **Wtorek**
Tuesday*Anety,
Bogdana*18 **Środa**
Wednesday*Erwina,
Emiliana*19 **Czwartek**
Thursday*Wincentego,
Wodzisława*20 **Piątek**
Friday*Czesława,
Fryderyka*21 **Sobota**
Saturday*Daniela,
Dawida*22 **Niedziela**
Sunday*Magdaleny,
Marii*

LIPIEC / JULY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
25	26	27	28	29	30	01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	01	02	03	04	05

POLSKI

ANGIELSKI

- wywoływać ..... **to trigger** ●
- napięcie ..... **tension** ●
- kryzys migracyjny ..... **migration crisis** ●
- zniwelować ..... **to reduce** ●
- pełen ..... **full** ●
- wdrożenie ..... **implementation** ●
- dochód narodowy ..... **national income** ●
- narodowy ..... **national** ●
- sprzyjać ..... **to foster** ●
- partner ..... **partner** ●

Zrób to sam

Liczba przedmiotów, które można wykonać z surowców odnawialnych lub pochodzących z recyklingu, jest w zasadzie nieograniczona. Użycie do tego drewna pochodzącego z lasów zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe daje pewność, że surowiec został pozyskany w sposób zrównoważony oraz z dbałością o zachowanie zasobów drzewnych dla przyszłych pokoleń. Rzeczy zrobione z drewna mają też tę zaletę, że są niepowtarzalne. Każdy jego kawałek jest inny, różni się ułożeniem słoje, kształtem i odcieniem. Co zatem można kupić lub samodzielnie wykonać z drewna?

Ważne, by zwrócić uwagę na pochodzenie drewna i certyfikaty świadczące o jego zrównoważonej produkcji.

Chcesz samodzielnie zrobić ciekawy, niepowtarzalny, i co ważne ekologiczny, przedmiot z drewna? Dokładną instrukcję wykonania znajdziesz w Internecie. Możesz też wybrać się na warsztat stolarski czy upcyklingu.

Mogą to być na przykład magnesy na lodówkę lub podkładki pod kubki. Dobre tu będzie drewno brzoźowe lub bukowe. Potrzebne kawałki możesz przygotować samodzielnie. Drewniany krążek (np. ucięty z grubej gałęzi) należy najpierw oszlifować papierem ściernym, potem można nanieść na niego rysunek lub grawer, a jeśli ma to być przywieszka na lodówkę, to należy jeszcze dokleić mały magnes. Nie wszystko jednak możemy wykonać samodzielnie. Mnóstwo drewnianych, ekologicznych produktów dostępnych jest w sklepach internetowych. Należą do nich: drewniane okulary, zegarki, zabawki dla dzieci, pojemniki na przybory do pisania czy ozdoby świąteczne.

23 **Poniedziałek**
Monday

*Bogny,
Apolinarego*

24 **Wtorek**
Tuesday

Kingi, Krystyny

25 **Środa**
Wednesday

*Krzysztofa,
Walentyny*

26 **Czwartek**
Thursday

*Anny,
Miroslawy*

27 **Piątek**
Friday

Celestyna, Lili

28 **Sobota**
Saturday

*Aidy,
Innocentego*

29 **Niedziela**
Sunday

Marty, Olafa

LIPIEC / JULY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
25	26	27	28	29	30	01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	01	02	03	04	05

POLSKI

ANGIELSKI

- nieskończony ..... **endless** ●
- przedmiot ..... **thing** ●
- pokolenie ..... **generation** ●
- zaleta ..... **advantage** ●
- niepowtarzalny ..... **unique** ●
- kawałek ..... **piece** ●
- stoje ..... **rings** ●
- kształt ..... **shape** ●
- krążek ..... **disc** ●
- gałąź ..... **branch** ●

Czas na biwak

Kiedy ostatni raz byłeś w lesie? Czy poszedłeś kiedyś na leśną wyprawę? Nie chodzi o zorganizowany przez szkołę czy biuro podróży wyjazd z atrakcjami, ale o swobodne powolne włóczenie się po lesie i obserwowanie przyrody... Taki kontakt z naturą był przez wieki czynnikiem kształtującym nasze postrzeganie świata. Podczas zabaw w lesie, chodzenia po strumieniach, łowienia ryb lub raków, budowania szałasów i leśnych „baz” młody człowiek uczył się szacunku do przyrody i do drugiego człowieka. Kontakt z naturą kształtował nasze zmysły i postawy wobec przyrody i innych ludzi.

W lesie możliwa jest każda aktywność, która nie wyrządza krzywdy przyrodzie ani pozostałym użytkownikom lasu.

POMYŚL NIE TYLKO NA WAKACJE

Jeżeli chcesz utrzymać dobry stan zdrowia fizycznego i psychicznego, proponujemy częste wizyty w lesie. Zapraszamy do wędrowek, jazdy rowerem, obozowania w przygotowanych do tego celu miejscach biwakowych!

Więcej informacji na stronie:
www.lasy.gov.pl/turysta

Obecnie zamiast zmarzniętych nóg i poobijanych palców, zamiast zapachu smażonych w ognisku ziemniaków mamy aplikacje i smartfony. Wirtualny świat, który uczy wirtualnych zachowań. Konsekwencje tego zjawiska widać u coraz większej liczby osób. Miewają problemy z pojmowaniem realnego świata i odnajdowaniem się w nim. Warto wiedzieć, że zbyt długie wpatrywanie się w ekran komputera lub telefonu może powodować zaburzenia koncentracji.

30 **Poniedziałek**
Monday

Julity, Piotra

31 **Wtorek**
Tuesday

*Ignacego,
Lubomira*

Lipiec / July

01 **Środa**
Wednesday

Alfonsa, Nadii

02 **Czwartek**
Thursday

*Kariny,
Gustawa*

2018

Lato / Summer

03 **Piątek**
Friday

Lidii, Augusta

04 **Sobota**
Saturday

*Dominika,
Jana*

05 **Niedziela**
Sunday

*Marii,
Oswalda*

LIPIEC / JULY

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
25	26	27	28	29	30	01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	01	02	03	04	05

POLSKI

ANGIELSKI

- wyprawa ..... **expedition** ●
- włóczenie się ..... **roaming** ●
- obserwowanie ..... **observing** ●
- postrzeganie ..... **perception** ●
- zabawa ..... **play** ●
- strumień ..... **stream** ●
- szacunek ..... **respect** ●
- zmysł ..... **sense** ●
- noga ..... **leg** ●
- palec ..... **toe** ●

słowniczek / glossary

„Drewniane” certyfikaty

Gdy słyszymy o certyfikatach, przede wszystkim przychodzi nam na myśl te świadczące o poziomie znajomości obcego języka.

Tekst: Tomasz Maćkowiak

Jeżeli chcesz się dowiedzieć więcej na jej temat, odwiedź stronę:
www.lasy.gov.pl/nasza-praca/certyfikacja

Polska, jako jeden z pierwszych krajów w Europie, zdecydowała się na wprowadzenie certyfikacji w lasach.

Certyfikat jest poświadczeniem naszych umiejętności. Podobnie jest z certyfikacją gospodarki leśnej. Certyfikat taki to poświadczenie profesjonalizmu leśników. W jaki sposób jest on mierzony?

Najważniejszym kryterium jest gospodarowanie w sposób zrównoważony. Oznacza to, że leśnicy zachowują trwałość lasów poprzez użytkowanie ok. 55% rocznego przyrostu drewna, a także sadzą drzewa, dzięki czemu lasów z roku na rok przybywa.

Kolejne kryterium to wielofunkcyjność lasów. Te rosnące w Polsce nie służą wyłącznie do produkcji drewna. Są ostoją różnorodności biologicznej i dzięki temu umożliwiają życie wielu organizmom, często zagrożonym wyginięciem. Oprócz tego pełnią jeszcze wiele innych funkcji: chronią klimat, pochłaniając dwutlenek węgla i produkując tlen, a także służą rekreacji.

Certyfikat przyznany jednostce LP to dowód na to, że drewno pochodzące z administrowanego przez nią lasu zostało pozyskane legalnie. Świadczy też o tym, że przestrzegane są zarówno prawa pracowników pracujących w lesie, jak i prawa lokalnych społeczności.

Najbardziej znanymi „drewnianymi” certyfikatami są PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes) i FSC (Forest Stewardship Council). Kupując meble lub wyroby papierowe, zwracaj na nie uwagę. Są one świadectwem przestrzegania zasad zrównoważonego gospodarowania.

Tylko 11% światowej powierzchni lasów (ok. 438 mln ha) ma certyfikaty.

To ciągle niewiele, ale z roku na rok ta liczba rośnie. To rezultat m.in. wzrastającej świadomości konsumentów oraz wprowadzania w życie zasad zrównoważonej gospodarki leśnej w tych państwach, które dotąd ich nie stosowały.

POLSKI

ANGIELSKI

- certyfikat ..... **certificate**
- język obcy ..... **foreign language**
- umiejętności ..... **skills**
- mierzony ..... **measured**
- przyrost ..... **increment**
- wielofunkcyjność ..... **multifunctionality**
- wyginięcie ..... **extinction**
- dwutlenek węgla ..... **carbon dioxide**
- legalnie ..... **legally**
- znany ..... **recognized**

W ślad za środowiskiem

Każdego dnia każdy z nas oddziałuje na środowisko, pozostawiając po sobie tzw. ślad ekologiczny. Jest on wyrażany w globalnych hektarach (gha). Oznaczają one powierzchnię Ziemi, która jest niezbędna do wyprodukowania i przetworzenia produktów, które każdego dnia konsumujemy, a także do określenia ilości dwutlenku węgla, który jest w związku z tym emitowany do atmosfery. Wyróżniamy kilka rodzajów śladów ekologicznych, m.in. węglowy, upraw rolniczych, hodowli bydła.

Wszystkie te mierniki związane są bezpośrednio z tzw. biopojemnością, czyli zdolnością Ziemi do odtworzenia swoich zasobów i magazynowania CO₂.

CIEKAWOSTKA

Potrzeba 4 gha, aby wytworzyć dobra zużywane codziennie przez jednego mieszkańca Polski.

To ponad dwa razy więcej, niż pozwalają na to zasoby naturalne.

Dla porównania, przeciętny Amerykanin zużywa ok. 9,5 gha, czyli ok. 5 razy więcej niż pozwalają na to zasoby naturalne.

Możemy podejmować działania, które zminimalizują nasz ślad ekologiczny. Jak to robić?

- oszczędzając wodę i energię elektryczną używając energooszczędny sprzęt AGD klasy A+++ ;
- korzystając z komunikacji zbiorowej lub roweru zamiast samochodu;
- inwestując w odnawialne źródła energii (w najbliższych latach leśnicy wyremontują kilkaset leśniczówek, które, dzięki termomodernizacji, uzyskają wysokie standardy ekologiczne).

06 **Poniedziałek**
Monday
Jakuba, Sławy

07 **Wtorek**
Tuesday
*Klaudii,
Kajetana*

08 **Środa**
Wednesday
*Cypriana,
Dominika*

09 **Czwartek**
Thursday
*Ryszarda,
Romana*

10 **Piątek**
Friday
*Borysa,
Bogdana*

11 **Sobota**
Saturday
*Klary,
Zuzanny, Lidii*

12 **Niedziela**
Sunday
Euzebij, Lecha

SIERPIEŃ / AUGUST

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
30	31	01	02	03	04	05
06	07	08	09	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31	01	02

POLSKI

ANGIELSKI

- ślad ..... footprint ●
- określić ..... to determine ●
- emitować ..... to emit ●
- rodzaj ..... type ●
- odtworzyć ..... to recreate ●
- pobrać ..... to download ●
- kalkulator ..... calculator ●
- inwestować ..... to invest ●
- wyremontować ..... to renovate ●
- leśniczówka ..... forester's lodge ●

Modny ecodesign

Zwiększenie świadomości społecznej w zakresie wpływu człowieka na środowisko oraz zmiana postaw na proekologiczne zainicjowały nowy trend w projektowaniu, tzw. ecodesign. Współcześni ecodesignerzy stawiają na kreatywne projektowanie z dbałością o ochronę środowiska naturalnego i jego zasobów. W swoich pracach wykorzystują uszkodzone i zniszczone sprzęty oraz przedmioty, które straciły już swoje walory użytkowe, a nawet odpady i śmieci. Stare opony rowerowe, zębatki z zepsutych zegarów, zużyte palety drewniane – to jedynie znikoma część materiałów nadających się do ponownego wykorzystania. Dochodzą do tego przedmioty, które wymagają po prostu odnowienia, jak np. te wykonane z drewna.

Renowacja mebli czy innych elementów wyposażenia wnętrz staje się coraz popularniejsza. Stare fotele i krzesła z czasów PRL, w które tchnięto nowe życie, to hit ostatnich lat.

CIEKAWOSTKA

Zgodnie z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE, ecodesign to włączenie wymagań środowiskowych do projektu produktu w celu poprawy wpływu tego produktu na środowisko w całym jego cyklu życia.

Jeśli cię to zainteresowało i chcesz dowiedzieć się więcej na ten temat, zajrzyj do książki „Dizajn dla realnego świata. Środowisko człowieka i zmiana społeczna” Victora Papanka, który w nietuzinkowy i zabawny sposób pisze o trikach pobudzających kreatywne myślenie. Przedstawia też trudności i przeszkody, jakie designer może napotkać podczas swojej pracy.

... NIE TYLKO NA WAKACJE

Chciałbyś odnowić zniszczony mebel lub zrobić lampę z kawałka drewna?

Pomogą ci w tym warsztaty Yana Cieśli lub Robina Wooda, podczas których poznasz zasady ekostolarstwa. Dostarczą też praktycznych porad jak to zrobić przy pomocy dostępnych bądź niedrogich narzędzi.

www.robinwood.com.pl

13 **Poniedziałek**
Monday
Diany, Hipolita

14 **Wtorek**
Tuesday
*Euzebiusza,
Alfreda*

Święto Wojska Polskiego,
Wniebowzięcie
Najświętszej Maryi Panny

15 **Środa**
Wednesday
*Marii,
Napoleona*

16 **Czwartek**
Thursday
*Stefana,
Rocha*

17 **Piątek**
Friday
Elizy, Anity

18 **Sobota**
Saturday
Klary, Ilony

19 **Niedziela**
Sunday
*Bolesława,
Jana*

SIERPIEŃ / AUGUST

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
30	31	01	02	03	04	05
06	07	08	09	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31	01	02

POLSKI

ANGIELSKI

- zainicjować ..... **to initiate** ●
- kreatywne projektowanie ..... **creative design** ●
- sprzęt ..... **equipment** ●
- opona ..... **tire** ●
- zegarek ..... **clock** ●
- paleta ..... **pallet** ●
- fotel ..... **armchair** ●
- zainteresować ..... **to interest** ●
- zabawny ..... **funny** ●
- przeszkoda ..... **obstacle** ●

Cudze chwalicie...

Zagraniczne wakacje są u nas w ostatnich latach popularną formą spędzania wolnego czasu. Widok egzotycznych gatunków zwierząt nie jest więc niczym nowym ani szokującym. Wiele osób widziało żywego słonia czy wielbłąda w ich naturalnych środowiskach, ale nigdy nie miało okazji zobaczyć np. żubra. Tymczasem, spośród krajów europejskich, to w Polsce mamy najliczniejszą populację tego gatunku.

Wspaniale jest podróżować w najdalsze zakątki świata, warto jednak pamiętać o starym przysłowiu, które brzmi: „cudze chwalicie, swego nie znacie”, i kolejne wakacje zaplanować w Polsce. Korzystanie z lokalnej oferty turystycznej to nie tylko wsparcie dla hotelarzy czy gastronomów. Dzięki temu, że spędzamy wolny czas w Polsce, aktywizuje się wiele innych sektorów gospodarki, np. transport, budownictwo czy rolnictwo.

Pieniądze wydawane przez turystów w danej miejscowości zasilają lokalną gospodarkę.

Lasy to nie tylko sielanka. Znajdzie się w nich również coś dla amatorów mocnych wrażeń i przygody.

W Nadleśnictwie Świeradów, w Górach Izerskich czeka na Was ponad dwadzieścia kilometrów singletracków – jednokierunkowych, naturalnych szlaków rowerowych, prowadzących przez lasy i śródleśne polany. Wyżynny teren gwarantuje niezapomniane wrażenia, zarówno z górki, jak i pod górkę.

Jest z czego wybierać. Oprócz pięknych miast ze wspaniałymi zabytkami, mamy światowej sławy nadbałtyckie plaże, ośnieżone szczyty Tatr czy Krainę Wielkich Jezior Mazurskich. Polska to idealne miejsce dla osób poszukujących wyciszenia na łonie przyrody, ponieważ aż 1/3 naszego kraju to piękne lasy. Większość z nich to lasy państwowe, które są w pełni dostępne dla każdego.

20 **Poniedziałek**
Monday*Bernarda,
Samuela*21 **Wtorek**
Tuesday*Joanny,
Franciszka*22 **Środa**
Wednesday*Cezarego,
Marii* **Panna**
23.08-22.0923 **Czwartek**
Thursday*Apolinarego,
Róży*24 **Piątek**
Friday*Emilii, Jerzego*25 **Sobota**
Saturday*Ludwika, Luizy*26 **Niedziela**
Sunday*Marii, Zefirynty*

SIERPIEŃ / AUGUST

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
30	31	01	02	03	04	05
06	07	08	09	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31	01	02

POLSKI

spędzać	to spend
wakacje	holidays
za granicą	abroad
słoń	elephant
wielbłąd	camel
podróżować	to travel
pamiętać	to remember
prysłowie	proverb
wydawać	to spend
turysta	tourist

ANGIELSKI

Bądź kreatywny!

Zmiana nawyków nie jest prosta, nawet jeśli przyświeca nam szczytny cel, jakim jest działanie zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Dlatego warto poszukać miejsc oraz inicjatyw, które pomogą wdrożyć nowe zasady w życie, a może nawet zainspirują i pobudzą naszą kreatywność, mobilizując do działania.

Warto rozejrzeć się w poszukiwaniu sklepów stworzonych z myślą o promowaniu zrównoważonych i odpowiedzialnych zakupów. Można tam znaleźć jedynie ekologiczne, certyfikowane produkty sprzedawane na wagę, bez opakowań. Konsument może przyjąć z własnymi pojemnikami na żywność lub zapakować ją w papierowe torby.

W Polsce powstają miejsca pod szyldem Repair Cafe, gdzie każdy może przynieść przedmiot do drobnej naprawy zamiast go wyrzucać, a eksperci bezpłatnie postarają się pomóc w usunięciu usterek.

POMYSŁ NIE TYLKO NA WAKACJE

Lasy Państwowe prowadzą edukację przyrodniczo-ekologiczną oraz edukację na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Warto wybrać się na takie spotkanie, np. do Nadleśnictwa Ustroń czy do Ogrodu Botanicznego Marszewo w Nadleśnictwie Gdańsk. Edukatorzy pokażą w trakcie zajęć, jak nasze codzienne decyzje wpływają na lasy i zrównoważony rozwój.

W naszym kraju działają także organizacje zajmujące się tworzeniem webinarów (czyli seminariów internetowych) i organizacją warsztatów dotyczących głównie budownictwa naturalnego, permakultury (czyli ekologicznego projektowania) oraz produkcji żywności. Natomiast w Internecie można znaleźć platformy do oddawania za darmo zbędnych rzeczy, a także sklepy prowadzące skup surowców wtórnych.

27 **Poniedziałek**
Monday*Moniki,
Cezarego*28 **Wtorek**
Tuesday*Patrycji,
Wyszomira*29 **Środa**
Wednesday*Jana, Beaty*30 **Czwartek**
Thursday*Szczęsnego,
Róży*31 **Piątek**
Friday*Ramony,
Izabeli*01 **Sobota**
Saturday*Bronisławy,
Idziego*02 **Niedziela**
Sunday*Stefana,
Juliana*

SIERPIEŃ / AUGUST

P/M	W/T	Ś/W	C/T	P/F	S/S	N/S
30	31	01	02	03	04	05
06	07	08	09	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31	01	02

POLSKI

ANGIELSKI

- prosty ..... **easy** ●
- mobilizować ..... **to motivate** ●
- rozejrzeć się ..... **to look around** ●
- w poszukiwaniu ..... **in search of** ●
- opakowanie ..... **wrapping** ●
- własny ..... **own** ●
- zapakować ..... **to pack** ●
- papierowa torba ..... **paper bag** ●
- przynieść ..... **to bring** ●
- skup ..... **disposal shop** ●

Adresy uczelni leśnych

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego – Wydział Leśny

02-776 Warszawa,
ul. Nowoursynowska 159 bud. 34
tel. 22 593 80 10
www.wl.sggw.pl

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie – Wydział Leśny

31-425 Kraków,
Al. 29 Listopada 46
tel. 12 411-97-15
www.wl.ur.krakow.pl

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu – Wydział Leśny

60-637 Poznań,
ul. Wojska Polskiego 28
tel. 61 848 70 98 – studia stacjonarne,
61 848 70 99 – studia niestacjonarne
www.wles.up.poznan.pl

Instytut Nauk Leśnych – Filia Uniwersytetu Łódzkiego w Tomaszowie Maz.

97-200 Tomaszów Mazowiecki,
ul. Konstytucji 3 Maja 65/67
tel. 44 724 97 20
www.filia.uni.lodz.pl

Politechnika Białostocka – Zamiejscowy Wydział Zarządzania Środowiskiem w Hajnówce – kierunek leśnictwo

17-200 Hajnówka, ul. Piłsudskiego 1A
tel. 85 682 95 00
www.zwl.pb.edu.pl

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie – Wydział Kształtowania Środowiska i Rolnictwa – kierunek leśnictwo

10-718 Olsztyn,
ul. M. Oczapowskiego 8
studia stacjonarne, tel.: 89 523 33 16,
studia niestacjonarne, tel: 89 523 34 31
www.wksir.uwm.edu.pl

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie – Wydział Agrobioinżynierii – kierunek leśnictwo

20-950 Lublin, ul. Akademicka 13
tel. 81 445 69 46
www.up.lublin.pl/lesnictwo

Wyższa Szkoła Zarządzania Środowiskiem w Tucholi – kierunek leśnictwo

89-500 Tuchola, ul. Pocztowa 13
tel. 52 559 19 87
www.wszs.tuchola.pl

Centrum Informacyjne Lasów Państwowych

ISSN 2083-6406